

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
t. XV, nr 2

POZNAŃ

1996

Wskazówki dla autorów

● „Wiadomości Entomologiczne” zamieszczają oryginalne artykuły materiałowe, artykuły przeglądowe, dyskusyjne, notatki faunistyczne i krótkie doniesienia naukowe, których głównym podmiotem są owady, artykuły metodyczne, historiograficzne (w tym biograficzne), recenzje prac entomologicznych, polemiki, sprostowania itp. oraz sprawozdania, komunikaty i inne materiały kronikarskie z zakresu szeroko pojętej działalności entomologicznej. Prace publikowane są w języku polskim. Dopuszcza się, w uzasadnionych przypadkach, możliwość drukowania oryginalnych prac materiałowych w języku angielskim, z obszernym polskim streszczeniem i objaśnieniami tabel oraz rycin także w języku polskim. Możliwość nieodpłatnego publikowania w „Wiadomościach Entomologicznych” mają tylko pełnoprawni członkowie Polskiego Towarzystwa Entomologicznego.

● Objętość artykułów nadsyłanych do druku nie może przekraczać objętości równoważnej 290 wierszom po maksymalnie 65 znaków (około 10 stron znormalizowanego maszynopisu, włączając w to tabele i ryciny). Artykuły przekraczające ustaloną objętość mogą być przyjęte jedynie po pisemnym zadeklarowaniu przez autora, pokrycia kosztów edycji objętości ponadnormatywnej. Krótkie doniesienia, recenzje, sprawozdania, komunikaty i materiały kronikarskie nie powinny przekraczać 2 stron maszynopisu. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich oraz poprawiania usterek stylistycznych i dotyczących nazewnictwa, bez uzgodnienia z autorem.

● Osoby nie będące członkami Polskiego Towarzystwa Entomologicznego mają prawo drukowania swoich prac tylko za pełną odpłatnością kosztów edycji.

● Maszynopisy (znormalizowane – z marginesem 4 cm i podwójnym odstępem między wierszami) należy nadsyłać w trzech egzemplarzach, z których jeden musi być oryginałem. Maszynopisy nie mogą zawierać żadnych wyróżnień czcionek (spacji, wersalików, podkreśleń itp.), ani też poprawek robionych atramentem lub ołówkiem. Nadesłany maszynopis powinien zawierać:

- tytuł pracy w języku polskim, pod nim w języku angielskim, zamieszczone na 1/3 wysokości od góry pierwszej strony;
- pełne brzmienie imienia i nazwiska autora(ów) pod tytułem angielskim, pod nazwiskiem dokładny adres (w przypadku krótkich doniesień, recenzji, sprawozdań i komunikatów, imię i nazwisko autora wraz z miejscowością należy umieścić na końcu pracy);
- abstrakt w języku angielskim, zawierający maksymalnie zwięzłe przedstawienie zawartości i wyników pracy (w przypadku oryginalnych prac materiałowych, dyskusyjnych i notatek faunistycznych).

Ponadto do artykułu może być dołączone streszczenie w języku angielskim.

● Rysunki i wykresy należy wykonać czarnym tuszem na kalce technicznej lub białym papierze. Fotografie powinny być czarno-białe, kontrastowe, wykonane na papierze błyszczącym. Na marginesie maszynopisu zaleca się zaznaczyć ołówkiem miejsca, w których mają być umieszczone ryciny i tabele. Ryciny muszą być zblokowane, przy czym liczba bloków winna być ograniczona do koniecznego minimum, a ich wielkość nie powinna przekraczać formatu A3. Ryciny, które były już reprodukowane, należy w opisie odpowiednio oznaczyć. Liczba fotografii i tabel powinna być maksymalnie ograniczona. Rysunki, fotografie i wykresy należy znakować liczbami arabskimi, a ich detale literami, natomiast tabele liczbami rzymskimi. Objaśnienia rycin należy zamieścić oddzielnie, a objaśnienia tabel łącznie z nimi, w języku polskim i angielskim.

● Piśmiennictwo do artykułów należy dołączyć na oddzielnej stronie. Powinno ono dotyczyć tylko pozycji cytowanych w tekście i być zestawione według alfabetycznego porządku nazwisk autorów, z podaniem nazwiska i inicjałów imion, roku wydania, pełnego tytułu pracy, skróconego

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
t. XV, nr 2

POZNAŃ

1996

Redakcja

Rafał Bernard (sekretarz), Lech Buchholz, Marek Bunalski (zastępca redaktora
naczelnego), Jerzy M. Gutowski, Janusz Nowacki (redaktor naczelny)

Projekt graficzny znaczka wykonał Tomasz Majewski

Copyright by Polskie Towarzystwo Entomologiczne
Poznań 1996

ISBN 83-01-08125-2
ISSN 0138-0737

Wydano z pomocą finansową Komitetu Badań Naukowych

Adres redakcji
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, tel. 48-79-19

Wydanie I. Nakład 500 + 50 egz. Ark. druk. 4. Ark. wyd. 4,5.
Druk ukończono w styczniu 1997 r.
Fotoskład ZP WELCOMP – tel. (061) 139-300.
Druk: Prodruk, ul. Małopolska 19, Poznań.

TREŚĆ

ROMUALD GÓRSKI, WŁODZIMIERZ ROMANKOW – Przegląd badań nad występowaniem, biologią i szkodliwością zmienika lucernowca <i>Lygus rugulipennis</i> POPPIUS, 1911 (<i>Heteroptera, Miridae</i>)	69
BERNARD STANIEC, JOANNA GAŁKA – <i>Lathrobium furcatum</i> CZWALINA, 1888 (<i>Coleoptera, Staphylinidae</i>) – nowy dla fauny Polski przedstawiciel kusakowatych	77
ANDRZEJ MELKE – Nowe dla fauny Polski gatunki kusakowatych (<i>Coleoptera, Staphylinidae</i>)	81
KONRAD H. MACIEJEWSKI – Badania nad chrząszczami (<i>Coleoptera</i>) Puszczy Boreckiej Część III. Nadrodzina żuków (<i>Scarabaeoidea</i>)	85
BOGUSŁAW PETRYSZAK – <i>Perapion lemoroï</i> (BRISOUT, 1880), nowy dla fauny Polski gatunek <i>Apionidae</i> (<i>Coleoptera</i>)	89
BOGUSŁAW PETRYSZAK, TOMASZ SKALSKI, MAREK HOLLY – Rzadkie gatunki ryjkowców (<i>Coleoptera, Curculionidae</i>) z Gór Sanocko-Turczańskich	93
TADEUSZ PAWLIKOWSKI, ILONA OŁĘDZKA – Atrakcyjność środowisk miejskich dla trzmieli (<i>Hymenoptera, Apidae</i>) na obszarze Torunia	97
JAROSŁAW BUSZKO, JARI JUNNILAINEN, JARI-PEKKA KAITILA, JANUSZ NOWACKI, KARI NUPPONEN, KRZYSZTOF PAŁKA – Nowe i rzadko spotykane w Polsce motyle (<i>Lepidoptera</i>) stwierdzone w południowo-wschodniej części kraju	105
Materiały historiograficzne	
ANDRZEJ MAZUR – Gustaw Adolf LOHSE (1910–1994)	117
Krótkie doniesienia: 148 Badania nad chrząszczami (<i>Coleoptera</i>) Puszczy Boreckiej. Część II. Omarlicowate (<i>Silphidae</i>) – K. H. MACIEJEWSKI; 149 Nowe stanowiska niektórych gatunków chrząszczy z nadrodziny <i>Bostrichoidea</i> (<i>Coleoptera</i>) – J. BOROWSKI, Z. ŚLIWIŃSKI; 150 <i>Omaloplia nigromarginata</i> (HERBST, 1785) (<i>Coleoptera, Melolonthidae</i>) w Polsce – M. BUNALSKI; 151 Nowe stanowiska trzech gatunków miernikowców (<i>Lepidoptera, Geometridae</i>) w Polsce – A. DEDYŃSKI; 152 Nowe stanowiska <i>Dyscia fagaria</i> (THUNBERG, 1784) (<i>Lepidoptera, Geometridae</i>) w Polsce – J. SOSIŃSKI; 153 Nowe stanowiska interesujących gatunków motyli dziennych (<i>Lepidoptera, Rhopalocera</i>) – W. KUBASIK, E. RYBSKA, U. WALCZAK; 154 Interesujące gatunki motyli dziennych (<i>Lepidoptera, Rhopalocera</i>) z Wielkopolski – U. WALCZAK; 155 Nowe stanowisko <i>Euxoa vitta</i> (ESP.) (<i>Lepidoptera, Noctuidae</i>) w Polsce – J. NOWACKI, W. ŚLIWA; 156 Nowe stanowiska interesujących gatunków muchówek (<i>Diptera</i>) w Polsce – J. K. KOWALCZYK	119
Recenzje	115

CONTENTS

ROMUALD GÓRSKI, WŁODZIMIERZ ROMANKOW – Review of studies on the occurrence, biology and harmfulness of <i>Lygus rugulipennis</i> POPPIUS, 1911 (<i>Heteroptera, Miridae</i>) . . .	69
BERNARD STANIEC, JOANNA GAŁKA – <i>Lathrobium furcatum</i> CZWALINA, 1888 (<i>Coleoptera, Staphylinidae</i>) – new species to the fauna of Poland	77
ANDRZEJ MELKE – Species of <i>Staphylinidae</i> (<i>Coleoptera</i>) new to the fauna of Poland . . .	81
KONRAD H. MACIEJEWSKI – Studies on the beetles (<i>Coleoptera</i>) of the Puszcza Borecka forest Part III. The superfamily scarabid beetles (<i>Scarabaeoidea</i>)	85
BOGUSŁAW PETRYSZAK – <i>Perapion lemoroï</i> (BRISOUT, 1880), a species of <i>Apionidae</i> (<i>Coleoptera</i>) new to the fauna of Poland	89
BOGUSŁAW PETRYSZAK, TOMASZ SKALSKI, MAREK HOLLY – Rare weevils (<i>Coleoptera, Curculionidae</i>) in the Sanocko-Turczańskie Mountains	93
TADEUSZ PAWLIKOWSKI, ILONA OŁĘDZKA – Attractiveness of city environments for bumblebees (<i>Hymenoptera, Apidae</i>) in the area of Toruń	97
JAROSŁAW BUSZKO, JARI JUNNILAINEN, JARI-PEKKA KAITILA, JANUSZ NOWACKI, KARI NUPPONEN, KRZYSZTOF PAŁKA – New and rare to the Polish fauna species of <i>Lepidoptera</i> recorded in south-eastern Poland	105
Historiographic materials	
ANDRZEJ MAZUR – Gustaw Adolf LOHSE (1910–1994)	117
Short communications: 148 Studies on the beetles (<i>Coleoptera</i>) of the Puszcza Borecka forest. Part II. Carrion beetles (<i>Silphidae</i>) – K. H. MACIEJEWSKI; 149 New records of some beetle species from the superfamily <i>Bostrichoidea</i> (<i>Coleoptera</i>) – J. BOROWSKI, Z. ŚLIWIŃSKI; 150 <i>Omaloplia nigromarginata</i> (HERBST, 1785) (<i>Coleoptera, Melolonthidae</i>) in Poland – M. BUNALSKI; 151 New records of three species of <i>Geometridae</i> (<i>Lepidoptera</i>) in Poland – A. DEDYŃSKI; 152 New records of <i>Dyscia fagaria</i> (THUNBERG, 1784) (<i>Lepidoptera, Geometridae</i>) in Poland – J. SOSIŃSKI; 153 New records of interesting species of butterflies (<i>Lepidoptera, Rhopalocera</i>) – W. KUBASIK, E. RYBSKA, U. WALCZAK; 154 Interesting species of butterflies (<i>Lepidoptera, Rhopalocera</i>) from the Great Poland region – U. WALCZAK; 155 New record of <i>Euxoa vitta</i> (ESP.) (<i>Lepidoptera, Noctuidae</i>) in Poland – J. NOWACKI, W. ŚLIWA; 156 New localities of interesting species of flies (<i>Diptera</i>) in Poland – J. K. KOWALCZYK	119
Reviews	115

Przegląd badań nad występowaniem, biologią i szkodliwością
zmienika lucernowca *Lygus rugulipennis* POPPIUS, 1911
(*Heteroptera, Miridae*)

Review of studies on the occurrence, biology and harmfulness of *Lygus rugulipennis* POPPIUS, 1911 (*Heteroptera, Miridae*)

ROMUALD GÓRSKI, WŁODZIMIERZ ROMANKOW

Katedra Metod Ochrony Roślin AR, ul. Dąbrowskiego 169/171, 60-594 Poznań

ABSTRACT. The purpose of this article is to sum up literature data on the occurrence, biology and harmfulness of *Lygus rugulipennis* POPPIUS. In Poland *L. rugulipennis* POPP. is a dominating species among *Lygus* spp. occurring on cultivated plants. This bug has two generations a year. *L. rugulipennis* POPP. is a dangerous pest of many cultures.

Występowanie

Lygus rugulipennis POPP. występuje na obszarze palearktycznym, obejmującym swym zasięgiem Europę, północną Afrykę z Saharą i Azją po Himalaje (ERDELYI i BENEDEK, 1974; HOLOPAINEN i VARIS, 1991). Szkodnik ten charakteryzuje się bardzo dużą tolerancją w stosunku do warunków klimatycznych. Można go spotkać w rejonach o klimacie chłodnym i wilgotnym np. w Finlandii z ogólną ilością opadów w Helsinkach w okresie od kwietnia do września wynoszącą 335 mm (LINNAVUORI, 1951 wg ERDELYI i BENEDEK, 1974). Występuje on również w krajach północnej Afryki, nawet w najgorętszych i najbardziej suchych jej rejonach z minimalnymi opadami od kwietnia do września, np. Aleksandria – 3 mm, Irdis – 26 mm (PUCHKOW, 1966 wg ERDELYI i BENEDEK, 1974). W Europie *L. rugulipennis* POPP. rozprzestrzenił się na całym jej obszarze (ERDELYI i BENEDEK, 1974). ERDELYI i BENEDEK (1974), badając populację pluskwiaków na polach lucerny w różnych okolicach Węgier, stwierdzili największą liczebność *L. rugulipennis* POPP. w rejonach o klimacie ciepłym i suchym. Występował on również w rejonach chłodnych i wilgotnych, jednak zawsze w mniejszym nasileniu. Jak podają SOIKA i ŁABANOWSKI (1990) zmieniki *Lygus* spp. są szczególnie groźne w upalne i suche lato, ponieważ mają one wtedy najbardziej korzystne warunki dla rozwoju i rozmnażania.

W Polsce *L. rugulipennis* POPP. jest najliczniej reprezentowanym przedstawicielem rodzaju *Lygus* spp. Stanowi on niekiedy 90–100% ogółu osobników należących do tego rodzaju (BILEWICZ-PAWIŃSKA, 1970). Jest on gatunkiem dominującym, a jednocześnie silnie ekspansywnym, wypierającym coraz bardziej inne gatunki zmieników *Lygus* (KORCZ, 1987).

Biologia

Informacje dotyczące zimowania *Lygus rugulipennis* POPP. podają STRAWIŃSKI (1953, 1958), STEWART (1968), VARIS (1972), KORCZ, CZERWIŃSKA (1979), ŁABANOWSKA (1984). *Lygus rugulipennis* POPP. zimuje w postaci dorosłej. Owady te bardzo często przelatują na duże odległości do miejsc zimowania, jakimi są lasy liściaste i iglaste, parki, zadrzewienia śródpolne. *Lygus rugulipennis* POPP. zimuje w ściółce, pod zaschniętymi roślinami, w szczelinach gleby, pod korą drzew. STRAWIŃSKI (1958), badając populację pluskwiaków na łąkach w okolicy Puław, znajdował zimujące owady pod opadłymi liśćmi na styku lasu z łąką.

Jak podają ŁABANOWSKA (1984) i DRAGLAND (1991), zmieniki *Lygus* spp. opuszczają miejsca zimowania, zależnie od przebiegu pogody (a głównie temperatury), od końca marca czy początku kwietnia do początku maja. KODYS (1971) w badaniach izolatorowych nad zimowaniem *L. rugulipennis* POPP. zaobserwował, że szkodnik ten wychodzi z miejsc zimowania przy temperaturze 10°C. STEWART (1968) zauważył, że wylot samców z leż zimowych występuje wcześniej niż samic. Zimujące imagines pokolenia drugiego po opuszczeniu leż zimowych pojawiają się początkowo na roślinach zielnych dziko rosnących (KORCZ, CZERWIŃSKA, 1979; ŁABANOWSKA, 1984; KORCZ, 1987). Wiosną szkodnik ten występuje również na wcześniej rozpoczynających swą vegetację roślinnych uprawach, takich jak rzepak ozimy, lucerna, zboża ozime, pastwiska.

Na warzywa nasienne dorosłe pluskwiaki nalatują najwcześniej w pierwszej dekadzie lipca, niekiedy w trzeciej dekadzie czerwca, zależnie od okresu zakwitania tych roślin bądź stopnia rozwoju uprawy (KORCZ, 1987).

Jak podają STRAWIŃSKI (1958), ROMANKOW (1959), BILEWICZ-PAWIŃSKA (1970), zimujące samice *L. rugulipennis* POPP. najczęściej rozpoczynają składanie jaj od maja. Z jaj złożonych przez zimujące samice wylęgają się larwy pierwszego pokolenia (letniego). ROMANKOW (1959) w badaniach na lucernie zaobserwował początek występowania larw pierwszej generacji w drugiej połowie maja. Na uprawach nasiennych warzyw larwy pojawiają się znacznie później, tj. w czerwcu lub w połowie lipca (KORCZ, 1987).

Na temat występowania imagines pierwszego pokolenia pisze BILEWICZ-PAWIŃSKA (1970). Pojawienie się pierwszych owadów dorosłych pokolenia letniego na uprawach żyta, lucerny i w naturalnych środowiskach przypadało

w połowie czerwca, a masowe ich nasilenie miało miejsce w pierwszej połowie lipca.

Jak podaje BILEWICZ-PAWIŃSKA (1970), larwy drugiego pokolenia (zimującego) pojawiały się na nieużytkach, ziemniakach i lucernie w końcu lipca, a maksymalna ich liczebność przypadała na drugą połowę sierpnia.

Natomiast początek występowania imagines drugiego pokolenia (zimującego) miał miejsce w połowie sierpnia, a maksymalną ich liczebność obserwowano pod koniec sierpnia. ROMANKOW (1959) znaczny wzrost liczebności dorosłych pluskwiaków pokolenia zimującego stwierdził na polach lucerny w drugiej połowie września.

Według BILEWICZ-PAWIŃSKIEJ (1970), imagines przebywały na polach uprawnych i nieużytkach do połowy września, a następnie odlatywały do miejsc zimowania. ROMANKOW (1959) na plantacjach lucerny oraz STUDZIŃSKI i MAŁACHOWSKA (1973) na roślinach krzyżowych *Cruciferae* obserwowali występowanie dorosłych pluskwiaków do października. Natomiast STRAWIŃSKI (1958) stwierdził, że osobniki dorosłe *L. rugulipennis* POPP. ustępowały z łąk dopiero w listopadzie.

Rośliny żywicielskie

Lygus rugulipennis POPPIUS jest gatunkiem wybitnie polifagicznym. HOLOPAINEN i VARIS (1991) podają, że spośród owadów pluskwiak ten ma najprawdopodobniej najdłuższą udokumentowaną listę roślin, na których żeruje, po pieniku śliniance *Philaneus spumarius* L., dla którego stwierdzono blisko 500 gatunków roślin żywicielskich. Na podstawie doniesień literaturowych z 24 krajów Europy oraz Iranu, autorzy ci wykazali występowanie *L. rugulipennis* POPP. na 437 gatunkach roślin należących do 57 rodzin. Najważniejsze rodziny to: *Brassicaceae* (*Cruciferae*) – Krzyżowe, *Asteraceae* (*Compositae*) – Złożone, *Fabaceae* (*Leguminosae*, *Papilionaceae*) – Motylkowate.

Zakres roślin żywicielskich dla *L. rugulipennis* POPP. (HOLOPAINEN i VARIS, 1991) jest przypuszczalnie znacznie szerszy, gdyż w samych tylko uprawach roślin ozdobnych stwierdzono jego obecność na ponad 180 rodzajach roślin należących do ponad 50 rodzin botanicznych (BURDAJEWICZ, 1988, 1989). Jak podają HOLOPAINEN i VARIS (1991), najwięcej roślin żywicielskich *L. rugulipennis* POPP. zanotowano w Polsce – 137 gatunków, następnie we Francji – 97 gatunków oraz w Finlandii – 94 gatunki. Największą zaś różnorodność roślin o gospodarczym znaczeniu opanowanych przez tego szkodnika stwierdzono w Finlandii – 43 gatunki, następnie w Polsce i Wschodnich Niemczech – 32 gatunki oraz w Wielkiej Brytanii – 27 gatunków.

W Polsce liczne występowanie *L. rugulipennis* POPP. stwierdzono na następujących roślinach uprawnych:

Rośliny ozdobne – chryzantemy *Chrysanthemum* L. (BARANOWSKI, 1976), aster *Aster* L., gajlardia *Gaillardia* FONG., gazania *Gazania* GAERTIN., floks *Phlox* L., kocanki *Helichrysum* GAERTIN., krwawnica *Lythrum* L., krwawnik *Achillea* L., mietelnik *Kochia* L., nachylek *Coreopsis* L., nawłóć *Solidago* L., pysznogłówka *Monarda* L., przetacznik *Veronica* L., róża *Rosa* L., słonecznik *Helianthus* L., szalwia *Salvia* L., werbena *Verbena* L., żeniszek *Ageratum* L. (BURDAJEWICZ, 1988, 1989).

Lista roślin ozdobnych, na których żeruje *L. rugulipennis* POPP. jest znacznie dłuższa, gdyż obejmuje aż ponad 180 rodzajów roślin należących do ponad 50 rodzin (BURDAJEWICZ, 1988, 1989). W powyższym zestawieniu podano jedynie niektóre rośliny, na których stwierdzono liczne występowanie pluskwiaka.

Warzywa – groch *Pisum* L. (BILEWICZ, 1958), marchew *Daucus* L. (POHOSKA, 1960/1961), fasola *Phaseolus* L. (SZWEJDA, 1973), koper *Anethum* L., pietruszka *Petroselinum* HILL. (KORCZ, 1976), cebula *Allium cepa* L., ogórek *Cucumis* L. (KORCZ, CZERWIŃSKA, 1979).

Rośliny rolnicze – rzepak *Brassica napus* var. *oleifera* (ZIARKIEWICZ, 1957), gryka *Fagopyrum* MILL., jęczmień *Hordeum* L., kukurydza *Zea* L., łubin *Lupinus* L., owies *Avena* L., pszenica *Triticum* L., seradela *Ornithopus* L., ziemniak *Solanum tuberosum* L., żyto *Secale* L. (BILEWICZ, 1958), lucerna *Medicago sativa* L. (ROMANKOW, 1959), koniczyna czerwona *Trifolium pratense* L. (MIKOŁAJSKI, 1961), burak cukrowy *Beta vulgaris* subsp. *esculenta* proles *saccharifera* (BILEWICZ-PAWIŃSKA, 1970).

Rośliny sadownicze – truskawka *Fragaria grandiflora* (ŁABANOWSKA, 1984).

Szkodliwość

Z uwagi na szerokie rozpowszechnienie we wszystkich rejonach produkcji roślinnej, jak i specyficzny sposób żerowania, pluskwiaki z rodzaju *Lygus* odgrywają znaczną rolę w obniżeniu produkcji nasion wielu gatunków roślin uprawnych.

Sposób żerowania zmieników *Lygus* spp. jest charakterystyczny i wiąże się z budową ich aparatu gębowego (BABCZYŹYŃ, 1982). Podczas wbijania w tkankę roślin aparatu gębowego (kłująco-ssący zwany kłujką), węższym kanalikiem sphywa ślina owada, a szerszym wysysany jest płynny pokarm. W pobieraniu płynnego pokarmu bierze czynny udział ślina, w której zawarte są liczne enzymy wydzielane przez gruczoły ślinowe pluskwiaków (KORCZ, 1989).

VARIS i in. (1983) stwierdzili w ślinie *L. rugulipennis* POPP. występowanie aż pięciu enzymów, tj. amylazy, polygalakturonazy (pektynazy), proteinazy, fosfatazy i trelazy. Najważniejsze są jednak dwa enzymy i ich pozytywna korelacja. Są to amylaza i polygalakturonaza, przy czym ten ostatni enzym jest najbardziej fitotoksyczny dla roślin. Polygalakturonaza rozpuszcza ściany komórkowe i to

właśnie ten enzym odpowiedzialny jest za powstanie nekrotycznych plam na roślinie.

Według BABCZYŚYŹYŹ (1982), szkodliwość zmieników *Lygus* spp. na etapie rozwoju wegetatywnego ma mniejsze znaczenie, natomiast można mówić o powszechnej szkodliwości dla upraw nasiennych, gdzie powodują one obniżkę lub wręcz utratę plonu nasion. W zależności od atakowanych organów i stadiów rozwojowych rośliny, żer pluskwiaków może prowadzić do opadania pąków lub owoców, bądź tworzenia pomarszczonych i pustych albo bezzarodkowych nasion.

W Polsce istotny wpływ żerowania *L. rugulipennis* POPP. na cechy jakościowe i ilościowe plonu nasion stwierdzono na następujących roślinach uprawnych: marchew (POHOSKA, 1960/1961; KORCZ, 1987), fasola (SZWEJDA, 1973, 1978; KORCZ, 1987), cebula (KORCZ, 1987), lucerna (ROMANKOW, 1959), łubin (GÓRSKI, 1994).

Na ogórkach nasiennych *L. rugulipennis* POPP. nie atakuje kwiatów lub owoców, natomiast uszkodzeniu ulegają liście. Pluskwiak ten uszkadza głównie najmłodsze liście i liście sercowe. W wyniku wysysania soku komórkowego, w miejscach nakłuc tkanka zamiera i wypada, w efekcie czego na liściu powstają mniejsze lub większe otwory. Żerowanie szkodnika przy dużym jego nasileniu może prowadzić do całkowitego uschnięcia liści na plantacji (KORCZ, 1984).

W wyniku żerowania zmieników *Lygus* spp. na roślinach ozdobnych, przebarwieniom oraz deformacjom ulegają zarówno liście, jak i kwiatostany. Powoduje to obniżenie wartości dekoracyjnej i handlowej uprawianych roślin (BARANOWSKI, 1976; BURDAJEWICZ, 1988).

Ostatnio coraz częściej obserwuje się szkodliwość *L. rugulipennis* POPP. na roślinach jagodowych, głównie na truskawce. Uszkodzone owoce truskawki są bardzo drobne, niejednokrotnie ulegają one silnemu zniekształceniu (ŁABANOWSKA, 1984).

Szkodliwość *L. rugulipennis* POPP., jak sugerują STRAWIŹSKI (1939), LEBEDEVA i FOMINA (1977), TURKA (1985), polega również na tym, że jest on wektorem wirusów. W badaniach przeprowadzonych przez KORCZ (1984) nie stwierdzono jednak, aby pluskwiak ten brał czynny udział w przenoszeniu chorób wirusowych.

L. rugulipennis POPP. przyczynia się również do rozwoju chorób bakteryjnych i grzybowych. Jak podaje SZWEJDA (1978), nakłuwanie strąków fasoli przez tego pluskwiaka powodowało jako efekt wtórny występowanie chorób: bakteryjnej wywołanej przez *Pseudomonas phaseolicola* DOWS. i grzybowej, której sprawcą był grzyb *Nematospora phaseoli* WINGARD.

PIŚMIENNICTWO

- BABCZYSHYN M., 1982: Szkodniki z rodzaju *Lygus* (zmieniki) w produkcji nasiennej. *Hodowia Roślin*, **2/3**: 41–47.
- BARANOWSKI T., 1976: Badania nad szkodliwą fauną złocieni w okolicach Poznania. *Roczn. Nauk roln. ser. E*, **6**, 1: 19–39.
- BILEWICZ T., 1958: Ilościowe występowanie *Lygus pubescens* (REUT.) i *Lygus pratensis* (L.) na kilku pospolicie uprawianych w Polsce roślinach. *Ekol. pol., ser. B*, **4**, 4: 299–303.
- BILEWICZ-PAWIŃSKA T., 1970: Przegląd badań nad rolą zmieników (*Lygus* spp., *Heteroptera*) w agrocenozach w Polsce. *Wiad. ekol.*, **16**, 4: 293–297.
- BURDAJEWICZ S., 1988: Szkodliwa fauna roślin ozdobnych w okolicach Poznania. *Lygus rugulipennis* POPP., *Heteroptera, Miridae*. *Roczn. AR w Poznaniu*, **189**: 19–31.
- BURDAJEWICZ S., 1989: Szkodliwa fauna roślin ozdobnych w okolicach Poznania. *Hemiptera-Heteroptera – Pluskwiaki różnoskrzydłe*. *Roczn. AR w Poznaniu*, **202**: 3–29.
- DRAGLAND S., 1991: *Lygus rugulipennis* POPP. – a harmful insect to many cultivated plants. I. Traps and distribution, biology and activity. *Norsk Landbruksforskning*, **5**: 55–66.
- ERDELYI Cs., BENEDEK P., 1974: Effect of climate and distribution of some *Mirid* pests of lucerne (*Heteroptera: Miridae*) *Acta phytopathol. Acad. Scient. Hung.*, **9**, 1–2: 167–176.
- GÓRSKI R., 1994: Występowanie, bionomia i szkodliwość zmienika lucernowca (*Lygus rugulipennis* POPPIUS) na tubinie. *Praca doktorska AR Poznań*, 95 ss.
- HOLOPAINEN J. K., VARIS A. L., 1991: Host plants of the European tarnished plant bug *Lygus rugulipennis* POPPIUS (*Het., Miridae*). *J. Appl. Ent.*: 484–498.
- KODYS F., 1971: Możliwość chowu kłopusy chlupate (*Lygus rugulipennis* POPP.) w laboratoryjnych warunkach. *Ochrona Rostlin*, **7**: 149–155.
- KORCZ A., 1976: Nasilenie występowania pluskwiaków roślinożernych z rzędu różnoskrzydłych (*Heteroptera*) na niektórych uprawach nasiennych roślin baldaszkowatych (*Umbelliferae*). *Prace naukowe IOR*, **18**, 2: 126–153.
- KORCZ A., CZERWIŃSKA I., 1979: Objawy żerowania zmieników występujących na ogórkach nasiennych. *Ochr. Rośl.*, **6**: 11–13.
- KORCZ A., 1984: Uszkodzenia powodowane przez pluskwiaki różnoskrzydłe (*Heteroptera*) występujące na plantacjach nasiennych ogórków (*Cucumis sativus* L.) w Polsce. *Prace naukowe IOR*, **26**, 1: 167–185.
- KORCZ A., 1987: Szkodliwa entomofauna z rodzaju *Lygus* i *Ortopa* (*Heteroptera, Miridae*) występująca na niektórych uprawach nasiennych warzyw w Polsce oraz opłacalność jej zwalczania. *Prace naukowe IOR*, **28**, 1–2: 207–285.
- KORCZ A., 1989: Badania nad mechanizmem uszkodzania roślin przez pluskwiaki różnoskrzydłe. *Ochr. Rośl.*, **5**: 5–7.
- LEBEDEVA E. G., FOMINA K. I., 1977: Potato virus S and the means of its spread in the Primorsk region. *Tr.-Biol.-Poch.-Inst.-Dal'nevost.-Nauch.-Tsentr-AN-SSSR*, **48**: 70–74.

- ŁABANOWSKA B., 1984: Deformacje owoców truskawki a zmieniki. *OWK*, **10**: 3–4.
- MIKOŁAJSKI M., 1961: Stosunki ilościowe *Lygus pratensis* L. i *Lygus rugulipennis* POPP. (*Heteroptera*, *Miridae*) na uprawach koniczyny i lucerny województwa olsztyńskiego. *Zeszyty naukowe WSR w Olsztynie*, **11** (110): 151–161.
- POHOSKA I., 1960/1961: Badania nad przyczyną słabego kiełkowania nasion marchwi. *Biul. Warzyw. IUNG*: 343–351.
- ROMANKOW W., 1959: Wyniki badań nad niektórymi fragmentami z biologii *Lygus pubescens* REUT. (*Heteroptera*, *Miridae*) z uwzględnieniem rytmiki sezonowej zmieników (*Lygus* spp.) na polach lucerny. *Biul. IOR*, **5**: 121–142.
- SOIKA G., ŁABANOWSKI G., 1990: Zmieniki – szkodniki roślin ozdobnych. *Ochr. Rośl.*, **7**: 8–11.
- STEWART R. K., 1968: The biology of *Lygus rugulipennis* POPP. (*Hemiptera*; *Miridae*) in Scotland. *Trans. R. Ent. Soc. Lond.*, **120**, **20**: 437–453.
- STRAWIŃSKI K., 1939: Krytyczny przegląd owadów z rzędu *Hemiptera-Heteroptera* (Pluskwiaki różnoskrzydłe) zarejestrowanych przez Zakłady Ochrony Roślin w Polsce w latach 1919–1933. *Rocz. Ochr. Rośl.*, **6**, **1**: 20–48.
- STRAWIŃSKI K., 1953: Badania nad pluskwiakami (*Heteroptera*) żyjącymi na łąkach na przykładzie materiału z Iwonicza. *Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska Lublin, C*, **8**, **10**: 371–401.
- STRAWIŃSKI K., 1958: Pojawy i zanikanie pluskwiaków (*Heteroptera*) w okolicach Puław. *Pol. Pismo ent.*, **27**, **13**: 121–133.
- STRUZIŃSKI A., MAŁACHOWSKA D., 1973: Pluskwiaki Różnoskrzydłe (*Heteroptera*) występujące na dziko rosnących roślinach krzyżowych (*Cruciferae*) w Polsce w 1970 r. *Rocz. Nauk roln. Ser. E*, **3**, **1**: 79–100.
- SZWEJDA J., 1973: Ospowatość nasion fasoli. *Ochr. Rośl.*, **8**: 14–15.
- SZWEJDA J., 1978: Studies on seed-pitting of bean caused by *Lygus* bugs (*Heteroptera*; *Miridae*). *Biul. Warzyw. IWS*, **21**: 201–217.
- TURKA I., 1985: Composition and concentration of free amino acids in leaves potato varieties attractive to bugs-vector of plant viruses. *Trudy-Latvijskoi-Sel'skokhoziaistvennoi-Akademii*, **222**: 3–8.
- TYLKOWSKA K., KORCZ A., ADAMCZAK J., NAJDA H., 1990: Znaczenie uszkodzeń powodowanych przez zmieniki (*Lygus* spp.) w materiale siewnym fasoli (*Phaseolus vulgaris* L.). *Mat. XXX Sesji Nauk. IOR, cz. II Postery*: 43–47.
- VARIS A. L., 1972: The biology of *Lygus rugulipennis* POPP. (*Het.*, *Miridae*) and the damage caused by this species to sugar beet. *Ann. Agr. fen.*, **11**: 1–56.
- VARIS A. L., LAUREMA S., MIETTINEN H., 1983: Variation of enzyme activities in the salivary gland of *Lygus rugulipennis* (*Hemiptera*, *Miridae*). *Ann. ent. fen.*, **49**, **1**: 1–10.
- ZIARKIEWICZ T., 1957: Pluskwiaki różnoskrzydłe (*Hemiptera*, *Heteroptera*) występujące na roślinach krzyżowych z terenu województwa lubelskiego. *Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska Lublin, Sec. E*, **12**, **13**: 403–453.

Lathrobium furcatum CZWALINA, 1888 (Coleoptera, Staphylinidae) – nowy dla fauny Polski przedstawiciel kusakowatych

Lathrobium furcatum CZWALINA, 1888 (Coleoptera, Staphylinidae) – new species to the fauna of Poland

BERNARD STANIEC*, JOANNA GAŁKA**

* Zakład Zoologii Instytutu Biologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

** Osiedle Barwinek 10/92, 25-112 Kielce

ABSTRACT. *Lathrobium furcatum* CZWAL., the new species to the Polish fauna, was found in the nature reserve „Stawska Góra” near Chełm (SE Poland, Wyżyna Lubelska region).

Rodzaj *Lathrobium* GRAVENHORST, 1802 należy do podrodziny *Paederinae*; obejmuje w Europie Środkowej około 40 gatunków, z czego 26 stwierdzono dotychczas w Polsce (BOROWIEC, 1990; BURAKOWSKI i in., 1979; KOCH, 1989; LUCHT, 1987).

Są to zwykle średniej wielkości chrząszcze, nie przekraczające 10 mm długości. Ciało ich jest wydłużone, często lekko spłaszczone, oczy małe, znacznie mniejsze od długości skroni. Ekologicznie są związane najczęściej z wilgotnymi środowiskami (np. brzegi wód, torfowiska, ściółka wilgotnych lasów, gnijąca roślinność w ogrodach i na polach), niektóre występują również w podziemnych chodnikach i gniazdach zwierząt (BURAKOWSKI i in., 1979; SZUJECKI, 1965).

L. furcatum CZWAL. przez KOCHA (1989) określony jest jako stenotop, hygrophil i ripicol, a więc kusak związany ze strefą brzegową wód, gdzie zwykle przebywa pod gnijącymi szczątkami roślinnymi. Jest gatunkiem stosunkowo mało znanym, jego występowanie stwierdzono jedynie w Czechach, Słowacji oraz Austrii (LUCHT, 1987).

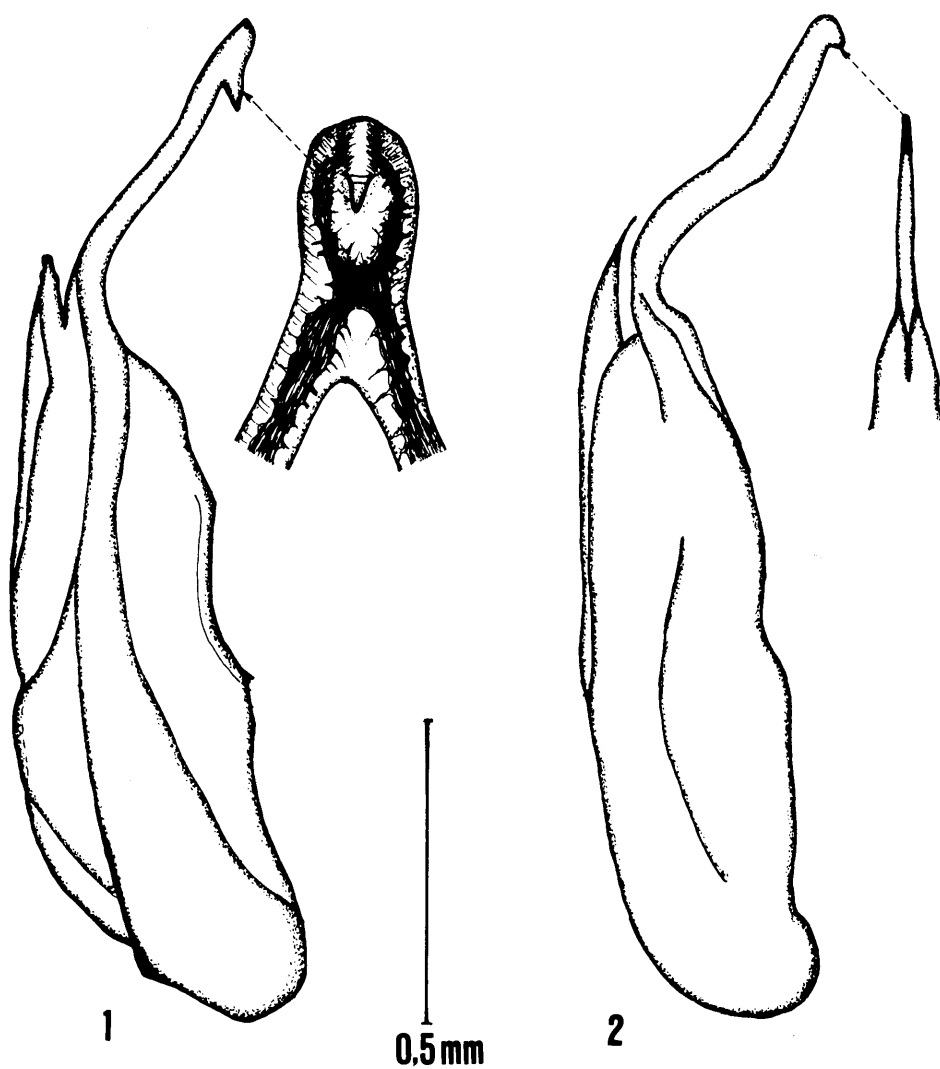
Omawiany gatunek złowiono w zbiorowisku roślinności stepowej, rosnącej na podłożu kredowym. Jest to najdalej wysunięte na północ dotychczas znane miejsce występowania tego gatunku.

– Rez. „Stawska Góra” koło Chełmna (Wyżyna Lubelska), (FB67), 11 V 1995, 1 ♀, 1 ♂. Chrząszcze wysiano z mchu porastającego kępami 10-letni ugór, przyłączony do rezerwatu w 1985 r. W zbiorowisku roślinnym tu panującym

dominuje *Agropyron repens* (L.) P. B. z domieszką: *Senecio jacobaea* L., *Poa compressa* L., *Melilotus officinalis* (L.) LAM., *Dactylis glomerata* L. i *Verbascum phlomoides* L.

L. furcatum należy do grupy gatunków z podrodzaju *Lathrobium* s. str. posiadających dwubarwne (czarno-czerwone) pokrywy. Jest bardzo podobny

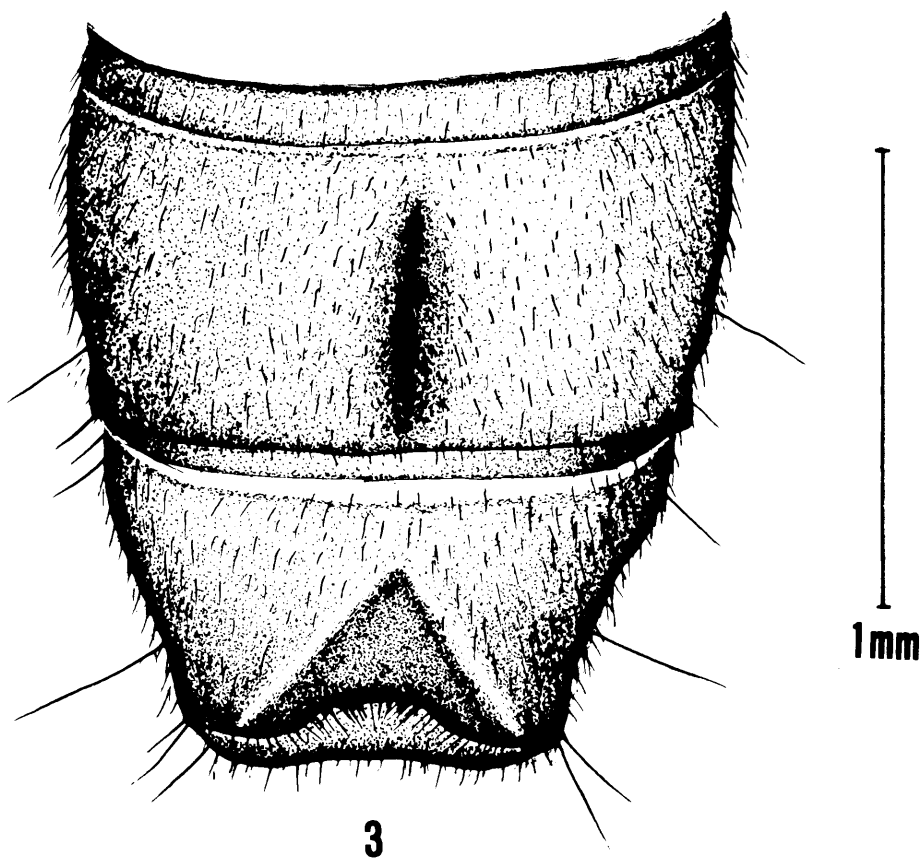

Ryc. 1-2. Prącie. 1 - *Lathrobium furcatum* CZWAL., 2 - *Lathrobium taxi* BERNH. (wg LOHSE, 1989)

Fig. 1-2. Penis: 1 - *Lathrobium furcatum* CZWAL., 2 - *Lathrobium taxi* BERNH. (after LOHSE, 1989)

do bliźniaczego i niedawno wykazanego z terenu Polski *L. taxi* BERNHAUER, 1902 (BOROWIEC, 1990). Prawidłowe rozróżnienie wymienionych wyżej gatunków wymaga porównania budowy aparatów kopulacyjnych oraz końcowych sternitów odwłoka samców (ryc. 1–3). W przypadku *L. taxi* rysunek tych ostatnich oraz aparatu kopulacyjnego zamieszczają SZUJECKI (1965) i LOHSE (1989).

Biorąc pod uwagę wymagania ekologiczne tego gatunku, zbiorowisko roślinności stepowej jest nietypowym biotopem jego występowania. Przepływająca w pobliżu rzeka Garka (lewy dopływ Uherki) oraz bogata sieć pobliskich rowów melioracyjnych wydają się stwarzać o wiele lepsze warunki

Ryc. 3. *Lathrobium furcatum* CZWAL., sternity odwłoka (V i VI) samca.

Fig. 3. *Lathrobium furcatum* CZWAL., abdominal sternites (V and VI) of the male.

bytowania dla omawianego kusaka. Być może, że jego obecność w kserotermicznym środowisku „Stawskiej Góry” jest związana z koniecznością przechodzenia czasowej estywacji lub okresem rozmnażania (w jednej próbie znaleziono samca i samice). Możliwe, że procesy te muszą odbywać się w mniej wilgotnych biotopach. Występowanie tu *L. furcatum* może również wynikać ze zmian preferencji środowiskowych, którym podlegać może część populacji tego gatunku zamieszkująca północne krańce zasięgu.

Okazy dowodowe znajdują się w zbiorach pierwszego autora.

PIŚMIENNICTWO

- BOROWIEC L., 1990: New records of Polish *Staphylinidae* (Coleoptera). Pol. Pismo ent., **59**: 817–820.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1979: Chrząszcze *Coleoptera* – Kusakowate *Staphylinidae* część 1. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **6**: 1–310.
- KOCH K., 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie, 1. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 440 ss.
- LOHSE G. A., 1989: 23 Familie: *Staphylinidae*. W: LOHSE G. A., LUCHT W. H., Die Käfer Mitteleuropas, I Supplementband mit Katalogteil. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. Band **12**: 121–319.
- LUCHT W. H., 1987: Die Käfer Mitteleuropas – Katalog. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 342 ss.
- SZUJECKI A., 1965: Kusakowate – *Staphylinidae*, Kiepurki – *Euaesthetinae* i żarlinki – *Paederinae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, XIX, **24 c**: 1–74.

Nowe dla fauny Polski gatunki kusakowatych (*Coleoptera*,
Staphylinidae)

Species of *Staphylinidae* (*Coleoptera*) new to the fauna of Poland

ANDRZEJ MELKE

ul. Św. Stanisława 11/5, 62-800 Kalisz

ABSTRACT: *Othius volans*, *Philonthus pseudoparcus*, *Sepedophilus lokayi*, *Tachyporus formosus*, *Bolitochara reyi*, *Atheta ripicola*, *Atheta subglabra*, *Trichiusa immigrata* and *Phloeopora bernhaueri* are new to the fauna of Poland.

W tym artykule podaję stanowiska 9 gatunków kusakowatych nowych dla fauny krajowej, mając nadzieję, że zmniejszą istniejącą lukę w stopniu poznania *Staphylinidae*. Materiały dowodowe – poza jednym wyjątkiem (co zaznaczono) – znajdują się w moich zbiorach. Pragnę podziękować koledze Marcinowi SMOLEŃSKIEMU za sprawdzenie oznaczeń *Sepedophilus lokayi*, *Tachyporus formosus*, *Atheta* sp., *Trichiusa immigrata* oraz wszystkim Osobom, które przekazały materiały wykorzystane w tej publikacji.

Othius volans J. SAHLBERG, 1876

- Pojezierze Mazurskie: Puszcza Borecka (UTM-EF70), 21 VIII 1995, 1 ♂, w pułapkę Barbera w grądzie; VIII 1996, 3 exx. w olsie (EE79), 1 ex. w borze mieszanym (EE79); IX 1996, 1 ex. w olsie, leg. K. MACIEJEWSKI.

Jest to prawdopodobnie borealno – górski gatunek, znany do tej pory z krajów skandynawskich i z Turyngii. Jego występowanie w Polsce przewidywał już SZUJECKI (1976).

Philonthus pseudoparcus BRUNNE, 1976

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Osieczna ad Leszno (XR15), 7 VIII 1971, 1 ex. w ekskrementach królików hodowlanych; 14 VI 1992, 1 ex. pod padliną królika (*Oryctolagus cuniculus*); 15 IV 1994, 2 exx. w odchodach kury (*Gallus domestica* L.), leg. W. MICHALSKI. Ochle ad Koło (CC39), 30 III 1994, 5 exx. w stercie nadpalonej słomy, leg. T. MAJEWSKI.
- Pojezierze Mazurskie: Puszcza Borecka, 15 IX 1995, 1 ex. w odchodach dzika (*Sus scropha* L.), leg. A. MELKE i K. MACIEJEWSKI.

Jest to kolejny (po *Philonthus parvus*), znajdujący się obecnie w ekspansji gatunek z „grupy *sordidus*”. Podawany był z okolic Oslo oraz z Niemiec (LOHSE, 1989). Stwierdzony także w Danii na padlinie królika (JANSEN, 1987). Od podobnego *Ph. parvus* różni się rzadszym punktowaniem pokryw oraz ciemnymi czułkami i stopami. Rysunek aparatu kopulacyjnego podaje LOHSE (1989).

Sepedophilus lokayi SMETANA, 1969

– Śląsk Górny: Tychy (CA55), 13 X 1989., 1 ex. w gnieździe brodzca leśnego (*Tringa glareola* L.), leg. M. BLASKI, det. D. KUBISZ.

Jest to gatunek niedawno opisany i przez to niewiele wiadomo o jego rozmieszczeniu i ekologii. Pewne stanowiska tego gatunku znajdują się tylko w południowych Niemczech (LOHSE, 1989). W „grupie *testaceus*” wyróżnia się długością czułków oraz jednobarwnym, jasnobrunatnym ubarwieniem pokryw i przedplecza.

Tachyporus formosus MATTHEWS, 1838

– Beskid Zachodni: Kasinka Mała ad Mszana Dolna (DA30), 30 V 1970., 1 ex. nad brzegiem potoku, leg. J. PAWŁOWSKI (okaz znajduje się w zbiorach Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie).

Znany prawie z całej Europy Środkowej, Południowej i Zachodniej. Jego oznaczenie wg cech zewnętrznych jest kłopotliwe i wymaga porównania z gatunkami podobnymi. Często mylony z *Tachyporus abdominalis* (F.). Podawany już z Polski przez BOROWCA (1990), jednak ten sam autor zrewidował swoje oznaczenie jako *T. abdominalis* (BOROWIEC, 1992).

Bolitochara reyi SHARP, 1875

– Beskid Zachodni: Beskid Sądecki, Pasma Jaworzyny Krynickiej, Bukowinki (DV97), 22 IX 1996, 4 exx. pod korą leżącego starego buka (*Fagus sylvatica* L.), leg. A. MELKE.

W Europie Środkowej jest to dość rzadki gatunek, znany tylko z Austrii, Czech i Słowacji (LUCHT, 1987). Podawany był ogólnikowo z Sudetów (BURAKOWSKI i in., 1981). Na stanowisku w okolicy Krynicy występował wspólnie z gatunkami z rodzaju *Baptolinus* ROGER i z *Gabrius exspectatus* SMETANA. Przymuszczałnie prowadzi podobny tryb życia i zamieszkuje tę samą niszę ekologiczną co *Bolitochara obliqua* ER.

Atheta (Philhygra) ripicola HANSEN, 1932

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Dobrzec ad Kalisz (BC93), 6 V 1990., 1 ex. w locie wśród zabudowań, leg. A. MELKE.

Gatunek ten jest mało znany, do tej pory podawany z Wielkiej Brytanii, z krajów skandynawskich, obszaru alpejskiego oraz prawie z całej Europy

Środkowej (LUCHT, 1987; LOHSE, 1989). Zamieszkuje wilgotne, piaszczyste miejsca nad brzegami wód (LOHSE, 1974). Rysunek aparatu kopulacyjnego podaje LOHSE (1989).

Atheta (Oreostiba) subglabra (SHARP, 1869)

– Puszcza Białowieska: Białowieski PN, oddz. 399C, 10 V 1994., 1 ex. odłowiony w pułapkę Moericke'go, leg. J. GUTOWSKI.

Rzadki europejski gatunek znany z Europy Północnej i z części Europy Zachodniej oraz ze Słowacji. Na podstawie danych z poza naszych granic podany ze Śląska (BURAKOWSKI i in., 1981). Zapewne na tej podstawie LUCHT (1987) zaliczył go do fauny Polski, jednak dopiero teraz można omawiany gatunek zaliczyć do krajowej fauny.

Trichiusa immigrata LOHSE, 1973

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Gołuchów ad Kalisz (YT05), 27 VIII 1995., 3 exx. i 26 XI 1995., 2 exx. pod stertą gnijącej roślinności w parku, leg. A. MELKE.

Gatunek o jeszcze nie w pełni poznanym rozmieszczeniu, obecnie poszerza swój areal występowania. Znany z Ameryki Północnej, w 1975 r. znaleziony w Berlinie, zapewne występuje już w całej Europie Środkowej. W warunkach europejskich przebywa najchętniej w kompoście, oborniku, w dużych stertach gnijących roślin oraz w podobnych, raczej synantropijnych środowiskach. Cechy gatunku i rysunki genitaliów podaje LOHSE (1989).

Phloeopora bernhaueri LOHSE, 1984

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Gołuchów ad Kalisz, 26 III 1994., 1 ex. pod odstającą korą buka (*Fagus sylvatica* L.); 30 XII 1994., 2 exx. w trocinach u podstawy ściętego, starego pnia dębu (*Quercus robur* L.); 2 IV 1995., 1 ex. pod korą dębu, leg. A. MELKE.

W ostatnich latach środkowoeuropejskie gatunki z rodzaju *Phloeopora* KRAATZ zostały zrewidowane (LOHSE, 1989) i opisano w nim nowe gatunki (m.in. *Phloeopora teres* został rozbity na dwa odrębne gatunki). Zapewne część starszych doniesień o *Phloeopora teres* (GRAV.) w rzeczywistości może dotyczyć *Phloeopora bernhaueri* LOHSE.

PIŚMIENNICTWO

- BOROWIEC L., 1990: Nowe stanowiska polskich *Staphylinidae* (Coleoptera), Pol. Pismo ent., 59: 817–820.
- BOROWIEC L., 1992: Nowe stanowiska polskich *Tachyporinae* (Coleoptera, Staphylinidae). Wiad. entomol., 11, 3: 183–184.

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1981: Chrząższe – *Coleoptera*, Kusakowate – *Staphylinidae*, cz. 3. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 8: 1–330.
- JANSEN A. R., 1987: Beetles (*Coleoptera*) collected from placed rabbit carrions. Ent. Meddr., 54: 113–123.
- LOHSE G. A., 1987: *Staphylinidae* II (*Hypocyphinae* und *Aleocharinae*). W: FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A., Die Käfer Mitteleuropäs. Goecke Evers Verlag, Krefeld. Bd. 5: 7–304.
- LOHSE G. A., 1989: Familie: *Staphylinidae*. W: LOHSE G. A., LUCHT W. H., Die Käfer Mitteleuropäs, Bd. 12, 1 Supplementband mit Katalogteil, Goecke Evers Verlag, Krefeld: 121–240.
- LUCHT H. W., 1987: Die Käfer Mitteleuropäs – Katalog. Goecke Evers Verlag, Krefeld: 85–139.
- SZUJECKI A., 1976: Chrząższe – *Coleoptera*, kusakowate – *Staphylinidae*, Wydłużaki – *Xantholininae*. Klucze do Oznaczenia Owadów Polski, Warszawa, XIX, 24d: 3–44.

Badania nad chrząszczami (*Coleoptera*) Puszczy Boreckiej
Część III. Nadrodzina żuków (*Scarabaeoidea*)

Studies on the beetles (*Coleoptera*) of the Puszcza Borecka forest
Part III. The superfamily scarabid beetles (*Scarabaeoidea*)

KONRAD H. MACIEJEWSKI

Zakład Ekologii Zwierząt, Inst. Biol. i Ochr. Środow. UMK, ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń

ABSTRACT. In the present paper records for 4 species of *Scarabaeidae*, 24 species of *Aphodiidae*, 5 species of *Melolonthidae*, 2 species of *Rutelidae*, 1 species of *Dynastidae*, 5 species of *Cetoniidae*, 4 species of *Geotrupidae* and 4 species of *Lucanidae* from Puszcza Borecka are given. Twenty one of them are for the first time recorded from the north-eastern part of Poland.

W roku 1992 rozpoczęto badania mające na celu ustalenie składu gatunkowego chrząszczy Puszczy Boreckiej. Dotychczas opracowano *Elateroidea* (MACIEJEWSKI 1995) i *Silphidae* (MACIEJEWSKI, 1996). W niniejszej publikacji przedstawiono wykaz gatunków *Scarabaeoidea* zebranych w Puszczy Boreckiej w latach 1992–1995. Szczegółowa charakterystyka terenu badań została zamieszczona w pracy MACIEJEWSKIEGO (1995). Podział taksonomiczny i nazewnictwo nadrodziny *Scarabaeoidea* przyjęto za BARAUD (1992) z późniejszymi poprawkami nomenklatorycznymi (KRELL, FERY, 1992).

W wyniku badań stwierdzono obecność 4 gatunków *Geotrupidae*, 4 gat. *Scarabaeidae*, 24 gat. *Aphodiidae*, 5 gat. *Melolonthidae*, 2 gat. *Rutelidae*, 1 gat. *Dynastidae*, 5 gat. *Cetoniidae* i 4 gat. *Lucanidae*.

Uwagi ogólne

1. W trakcie badań prowadzonych w latach 1992–1995 na terenie Puszczy Boreckiej stwierdzono występowanie 49 gatunków *Scarabaeoidea*, co stanowi ok. 30% fauny Polski.
2. Spośród stwierdzonych gatunków, 21 zostało po raz pierwszy wykazane z tej części kraju.
3. Potwierdzono występowanie *Onthophagus gibbulus* (PALL.) w północno-wschodniej części Polski. Dotychczas jedynymi pewnymi stanowiskami tego gatunku były stanowiska na południu kraju. W Puszczy Boreckiej jest to

Tab. I. Systematyczny wykaz gatunków *Scarabaeoidea* (Coleoptera) stwierdzonych w Puszczy Boreckiej w latach 1992–1995.Systematic list of species of *Scarabaeoidea* (Coleoptera) recorded in the Puszcza Borecka forest in 1992–1995.

Gatunki (Species)	UTM (UTM-code)	Daty złowień (Dates of catching)
1	2	3
GEOTRUPIDAE		
<i>Geotrupes spiniger</i> (MARSH.)	EF70	23 VII, 15–25 VIII
<i>Geotrupes stercorarius</i> (L.)	EF70	30 IV–6 V, 17–25 VIII
<i>Trypocopris vernalis</i> (L.)	EF70	3 V, 26 VII – 24 VIII
<i>Anoplotrupes stercorosus</i> (HARTMANN)	EF79, EE89, EF60, EF70, EF80	30 IV – 21 VIII
SCARABAEIDAE		
* <i>Onthophagus coenobita</i> (HERBST)	EF70	5 V
* <i>O. fracticornis</i> (PREY)	EE89, EF70	2–5 V, 15 VIII
* <i>O. gibbulus</i> (PALLAS)	EF70	5 V, 23 VII, 15 i 24 VIII
* <i>O. nuchicornis</i> (L.)	EF70	2 V
APHODIIDAE		
<i>Aphodius</i> (<i>Acrossus</i>) <i>depressus</i> (KUGEL.)	EE89, EF70	30 IV – 7 V
* <i>A. (Acrossus) luridus</i> (F.)	EF70	1 i 5 V
* <i>A. (Acrossus) rufipes</i> (L.)	EE79, EF60, EF70	11 VII – 24 VIII
* <i>A. (Agrilinus) ater</i> (DE GEER)	EE89, EF70	30 IV, 2 V
* <i>A. (Agrilinus) nemoralis</i> ER.	EF70	30 IV, 6 V
* <i>A. (Agrilinus) rufus</i> (MOLL)	EE79, EF70	27 VII, 13 VIII – 27 VIII
<i>A. (Agrilinus) sordidus</i> (F.)	EF70	12–16 VII, 15 VIII – 15 IX
* <i>A. (s. str.) fimetarius</i>	EE79, EE89, EF60, EF70	30 IV – 24 VIII
* <i>A. (s. str.) foetens</i> (F.)	EF70	30 VII – 24 VIII
<i>A. (Calamosternus) granarius</i> (L.)	EE79	2 VI
* <i>A. (Chilo thorax) distinctus</i> (O. F. MÜLLER)	EF70	5 V, 15 IX
* <i>A. (Chilo thorax) sticticus</i> (PANZ.)	EF70	30 IV
* <i>A. (Colobopterus) erraticus</i> (L.)	EF70	5 V
<i>A. (Esymus) merdarius</i> (F.)	EE89, EF70	2 V, 27 VII
<i>A. (Esymus) pusillus</i> (HERBST)	EF89	2 V
<i>A. (Euorodalus) coenosus</i> (PANZ.)	EF70	1 V
* <i>A. (Eupleurus) subterraneus</i> (L.)	EF70	5 V, 23 VII, 15–24 VIII
<i>A. (Melinopterus) prodromus</i> (BRAHM)	EE79, EF70	30 IV – 4 V, 14 IX
<i>A. (Otophorus) haemorrhoidalis</i> (L.)	EF70	23 VII, 15 i 24 VIII
* <i>A. (Parammoecius) corvinus</i> ER.	EF70	3 V
* <i>A. (Planolinus) borealis</i> GYLL.	EF70	22 VIII

1	2	3
<i>A. (Planolinus) fasciatus</i> (OLIVIER)	EF70	30 IV
* <i>A. (Teuchestes) fossor</i> (L.)	EF70	5 V, 23 VII
<i>Oxyomus sylvestris</i> (SCOP.)	EE79	7 V
MELOLONTHIDAE		
<i>Serica brunnea</i> (L.)	EF70	VI, VII
<i>Maladera holosericea</i> (SCOP.)	EF70, EE79	6 V
<i>Amphimallon solstitiale</i> (L.)	EF70	VI, VII
<i>Melolontha melolontha</i> (L.)	EE79, EF70	6 V – 3 VI
<i>Hoplia graminicola</i> (F.)	EF70	7 V
RUTELIDAE		
<i>Anomala dubia</i> (SCOP.)	EF70	13–23 VII
<i>Phyllopertha horticola</i> (L.)	EF79, EF89, EF60, EF70	VI, VII
DYNASTIDAE		
* <i>Oryctes nasicornis polonicus</i> MINCK	EF70	7 VII
CETONIIDAE		
<i>Valgus hemipterus</i> (L.)	EF70	5 V
<i>Trichius fasciatus</i> (L.)	EF70	11–29 VII
* <i>Gnorimus nobilis</i> (L.)	EF60, EF70	16–23 VII
<i>Cetonia aurata</i> (L.)	EF79, EF60, EF70	2 VI – 25 VII
<i>Netocia cuprea metallica</i> (HERBST)	EF70	25 VII
LUCANIDAE		
<i>Sinodendron cylindricum</i> (L.)	EE79, EF70	VII
* <i>Platycerus caraboides</i> (L.)	EE79, EF70	30 IV – 6 V
<i>Ceruchus chrysomelinus</i> (HOCHENW.)	EF70	10 IV
<i>Dorcus parallelipedus</i> (L.)	EF70	23 VII

* Gatunki po raz pierwszy wykazane z Pojezierza Mazurskiego (granice Pojezierza Mazurskiego według BURAKOWSKI i in., 1983)

* Species for the first time recorded in the Pojezierze Mazurskie region (Masurian Lake District) (limits of the Pojezierze Mazurskie region after BURAKOWSKI et al., 1983)

gatunek dominujący latem wśród przedstawicieli rodzaju *Onthophagus*. Wśród wszystkich odłowionych krowieńczyków (75 exx.) aż 50% okazów należało do tego gatunku.

4. Po raz pierwszy z północno-wschodniej części kraju wykazano *Aphodius borealis* GYLL. Dotychczas gatunek ten był znany tylko ze stanowisk na południu Polski (BURAKOWSKI i in., 1983) oraz z okolic Obrzycka (BUNALSKI, SZWAŁKO, 1990).
5. Występowanie na tym terenie wielu gatunków rzadko spotykanych oraz występujących lokalnie świadczy o dużej wartości przyrodniczej Puszczy Boreckiej.

Dziękuję dr Markowi BUNALSKIEMU za sprawdzenie oznaczeń rodzaju *Aphodius* i uwagi nomenklatoryczne.

PIŚMIENNICTWO

- BARAUD J., 1992: Coleopteres *Scarabaeoidea* d'Europe. Faune de France, **78**: 1-856.
- BUNALSKI M., SZWAŁKO P., 1990: Nowe stanowiska rzadkich chrząszczy z podrodziny *Aphodiinae* (*Coleoptera*, *Scarabaeidae*) w Polsce. Wiad. entomol., **9**, 1-2: 7-11.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1983: Chrząszcze *Coleoptera* – *Scarabaeoidea*, *Dascilloidea*, *Byrrhoidea* i *Parnoidea*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **9**: 1-294.
- KRELL T., FERY H., 1992: Familienreihe *Lamellicornia*. W: LOHSE G. A., LUCHT W. H., Die Käfer Mitteleuropas., 2 Supplementband mit Katalogteil, Krefeld, **13**: 1-375.
- MACIEJEWSKI K. H., 1995: Badania nad chrząszczami (*Coleoptera*) Puszczy Boreckiej. Część I. Nadrodzina sprężyków (*Elateroidea*). Wiad. entomol., **14**, 3: 135-145.
- MACIEJEWSKI K. H., 1996: Badania nad chrząszczami (*Coleoptera*) Puszczy Boreckiej. Część II. Omarlicowate (*Silphidae*). Wiad. entomol., **15**, 2: 119.

Perapion lemoroi (BRISOUT, 1880), nowy dla fauny Polski gatunek
Apionidae (Coleoptera)

Perapion lemoroi (BRISOUT, 1880), a species of *Apionidae* (Coleoptera) new to
the fauna of Poland

BOGUSŁAW PETRYSZAK

Zakład Zoologii Systematycznej i Zoogeografii,
Uniwersytet Jagielloński, ul. Ingardena 6, 30-060 Kraków

ABSTRACT. *Perapion lemoroi* (BRIS.) has been found in Poland for the first time. Morphological key features are presented, data on the distribution are given and a possible way of reaching Polish localities is discussed.

W środkowej Europie występuje osiem gatunków zaliczanych do rodzaju *Perapion*, sześć z nich wykazano już wcześniej z Polski: *P. violaceum* (KIRBY), *P. marchicum* (HERBST), *P. affine* (KIRBY), *P. sedi* (GERM.), *P. curtirostre* (GERM.) i *P. oblongum* (GYLL.).

W trakcie badań faunistycznych prowadzonych w latach 1992–1994 na Pogórzu Wiśnickim i w Beskidzie Niskim stwierdzono nowy dla fauny Polski gatunek *P. lemoroi*.

Pogórze Wiśnickie:

- Lipnica Murowana (DA62), 10 XI 1993, 1 ♀, leg. T. SKALSKI, miedze i zarośla śródpolne (znaleziony w przesiewce); 23 IX 1994, 1 ♂, leg. B. PETRYSZAK, miedze, pobocze drogi polnej i brzeg zarośli śródpolnych (zebrany czerpakiem).

Beskid Niski:

- Bucznik (EV39), 21 V 1993, 1 ♀, leg. Ł. PRZYBYŁOWICZ, sucha łąka na zboczu o ekspozycji południowej, około 500 m n.p.m. (zebrany czerpakiem);
- Świątkowa, otulina Magurskiego PN (EV29), 21 V 1993, 1 ♀, leg. D. LACHOWSKA, pobocze drogi i rowu w dolinie potoku Reszówka (zebrany czerpakiem).

P. lemoroi wykazywany był dotychczas z Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch, Słowacji, Węgier, Ukrainy (Krym), Kaukazu (dolina Araksu), Kazachstanu, Syrii i Algierii. Według WAGNERA dane z Syrii i Algierii dotyczą *P. ilvense* (WAGN.) (DIECKMANN, 1977).

Położone najbliżej granic Polski stanowiska *P. lemoroï* oddalone są o około 125–180 km i znajdują się w południowej Słowacji: Kamenica koło Štúrova (Burda, 420), Jasenske (Rimavská Kotlina, 393) i Zadiel (Slovenski Kras, 60). Na Węgrzech gatunek ten spotykany jest również lokalnie i bardzo rzadko (JENÖ, 1956).

W naszym piśmiennictwie brak jest informacji o *P. lemoroï*, dlatego podaję poniżej cechy pozwalające na odróżnienie go od występujących w Polsce innych gatunków z tego rodzaju.

Używając Klucza do oznaczania owadów Polski (SMRECZYŃSKI, 1965) dochodzimy do cechy 5 na stronie 25.

5. Przedplecze prawie kwadratowe, lub nieznacznie szersze od swej długości, o bokach zupełnie prostych albo nieznacznie rozszerzonych w środku (ryc. 22) .....6.

6. Ciało pokryte długimi, przylegającymi, białymi lub żółtymi włoskami, które na brzeżnym zagoniku pokryw, a także na górnej części śród- i zapiersia wykazują większe zagęszczenie, tworząc jasną smugę zakrywającą zupełnie ciemną kutikulę, ryjek prawie zupełnie prosty, na szczycie nie węższy niż przy podstawie, u samca nieznacznie krótszy niż przedplecze, cieńszy, w szczytowej części bardziej błyszczący, czoło delikatnie prążkowane, buławka podłużnie owalna, przedplecze kwadratowe z prostymi lub słabo zaokrąglonymi bokami, delikatnie i umiarkowanie gęsto punktowane, tarczka dłuższa od swej szerokości, pokrywy wydłużone, rozszerzone ku tyłowi, ciało ze słabym ołowianym połyskiem, u samca pierwszy człon tylnej stopy bez kolca ..*P. lemoroï* (BRIS.)

– Ciało delikatnie owłosione krótkimi, białymi włoskami, nie wyłączając brzeżnego zagonika pokryw i górnej części śród- i zapiersia, ryjek ku szczytowi najczęściej zwężony, buławka owalna, u samca pierwszy człon tylnej stopy z kolcem skierowanym ku dołowi .....7.

7. Ciało długości 1,7–2,5 mm .....*P. curtirostre* (GERM.)

– Ciało długości 2,2–2,9 mm .....*P. oblongum* (GYLL.)

Według DIECKMANNA (1977) i KOCHA (1992) *P. lemoroï* związany jest z terenami suchymi, gdzie spotykany jest na ugorach, ścierniskach, a także poboczach dróg. Wszystkie zebrane w trakcie badań osobniki występowały w podobnych środowiskach. Chrząszcz ten jest monofagiem *Polygonum aviculare* L. Larwa zakłada krótki chodnik w szyjce korzeniowej rośliny żywicielskiej. Pojaw owadów przypada na okres od IV do X. Znalezienie żywej samicy 10 XI potwierdza obserwacje o zimowaniu postaci imaginalnej.

Zebranie *P. lemoroï* w dwu kolejnych latach (1993, 1994) w Lipnicy Murowanej na Pogórzu Wiśnickim, a także w tym samym roku (1993) na Buczniku i w Świątkowej w Beskidzie Niskim wskazuje raczej z dużym prawdopodobieństwem, że gatunek ten jest stałym składnikiem naszej fauny. Odległość między stanowiskami w Beskidzie Niskim a stanowiskiem na Pogó-

rze Wiśnickim wynosi około 80 km, można zatem spodziewać się, że występuje on również na terenach sąsiednich jednostek fizjograficznych.

Przyjęte dość powszechnie przez wielu entomologów poglądy o szybkim rozprzestrzenianiu się w ostatnich dziesięcioleciach w Polsce szeregu owadów, w tym również chrząszczy, reprezentujących zarówno różne elementy geograficzne, jak i ekologiczne (szczególnie kserotermiczne), są niezmiernie interesujące. Wsparte są one analizą aktualnie zachodzących zmian środowiskowych, które według nich sprzyjają tym procesom. Jednak przekonywujące udowodnienie tych zjawisk, nawet w przypadku gatunków o licznych populacjach, w świetle moich doświadczeń nie jest zagadnieniem łatwym. Spowodowane jest to przede wszystkim niedostateczną znajomością fauny poszczególnych jednostek fizjograficznych Polski. Może ono być w pewnym stopniu łatwiejsze w odniesieniu do terenów lepiej poznanych faunistycznie. Nie można jednak i w takich przypadkach zapominać o wyspowym, czasem bardzo lokalnym, występowaniu niektórych gatunków, które nawet w trakcie szczegółowych badań terenowych mogą zostać łatwo „przeoczone”.

Sprawa komplikuje się jeszcze dodatkowo, gdy mamy do czynienia z chrząszczami o bardzo nielicznych populacjach – dotyczy to również *P. lemoroï*. Mimo, że współczesne warunki sprzyjają prawdopodobnie rozszerzaniu zasięgu przez ten sucholubny gatunek, to jednak twierdzenie o niedawnym pojawieniu się tego pędrusia w południowo-wschodniej Polsce nie znajduje raczej uzasadnienia. Zasiedlenie bowiem Polski z aktualnie znanych stanowisk wydaje się mało prawdopodobne, tak ze względu na duże odległości (Krym), a także barierę jaką stanowi przynajmniej w pewnym stopniu łańcuch karpacki, oddzielający stanowiska po jego południowej stronie (Słowacja, Węgry). Nie można jednak wykluczyć, ze względu na słabe zbadanie fauny wschodniej Słowacji i południowo-zachodniej Ukrainy, i to wydaje się mi bardziej prawdopodobne, że gatunek ten wykazuje w południowo-wschodniej Europie szersze rozmieszczenie. W tym przypadku najbliższe stanowiska nie muszą być aż tak odległe, a zasiedlenie Polski przez *P. lemoroï* mogło zatem nastąpić zarówno z południowego-wschodu, jak i z południa. Proces ten musiał zapewne jednak trwać dłuższy okres czasu, gdyż jak już wcześniej pisałem, gatunek ten znany jest u nas z trzech dość odległych od siebie stanowisk. Jest więc bardzo prawdopodobne, że może on występować zarówno na terenach leżących na wschód od Beskidu Niskiego, jak i na zachód od Pogórza Wiśnickiego. Na zakończenie chciałem również zwrócić uwagę na „techniczne” trudności przy zbieraniu *P. lemoroï*. Gatunek ten związany jest z *Polygonum aviculare* – rośliną bardzo często rozścieloną, przylegającą do podłoża, stąd łatwą do przeoczenia i stosunkowo trudno dostępną przy czerpakowaniu. Być może jest to również jeden z powodów dla których *P. lemoroï* nie został wcześniej stwierdzony w Polsce.

PIŚMIENNICTWO

- DIECKMANN L., 1977: Beiträge zur Insektenfauna der DDR: *Coleoptera* – *Curculionidae* (*Apioninae*). Beitr. Ent., **27**: 7–143.
- JENŐ G., 1956: Cickányormányosak, *Apionidae*. Fauna Hung., **10**: 30–356.
- KOCH K., 1992: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie. Band 3. Krefeld, 389 ss.
- SMRECYŃSKI S., 1965: Ryjkowce – *Curculionidae*: Wstęp i podrodzina *Apioninae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, XIX, **98a**: 1–80.
- STREJČEK J., 1993: Check-list of Czechoslovak Insects, IV (*Coleoptera*). Folia Heyrovskyana – Suppl. 1, Praha. 172 ss.

Rzadkie gatunki ryjkowców (*Coleoptera, Curculionidae*) z Gór
Sanocko-Turczańskich*

Rare weevils (*Coleoptera, Curculionidae*) in the Sanocko-Turczańskie Moun-
tains

BOGUSŁAW PETRYSZAK, TOMASZ SKALSKI, MAREK HOLLY

Zakład Zoologii Systematycznej i Zoogeografii, Uniwersytet Jagielloński,
ul. Ingardena 6, 30-060 Kraków

ABSTRACT. 11 interesting species of the family *Curculionidae* were recorded in the Sanocko-Turczańskie Mountains (SE Poland).

Góry Sanocko-Turczańskie, w przeciwieństwie do Bieszczadów Wysokich, nie były dotąd przedmiotem szczegółowych badań koleopterologicznych. Przedstawione poniżej dane dotyczą rozmieszczenia kilkunastu gatunków ryjkowców rzadko występujących w polskich Karpatach.

Otiorhynchus pinastri (HERBST)

– Las Braniów koło Wojtkowej (UTM–FV28), 5 VI 1992, 15 exx., zbierany w zaroślach przydrożnych.

Gatunek znany w Polsce z Małych Pienin i Gór Słonnych. Ostatnio wykazany również przez MAZURA (1994a) z Pogórza Przemyskiego.

Phyllobius pilicornis DESBR.

– Arłamów (FV29); 5 VI 1992, 1 ex., zebrany w lesie bukowym.

Do tej pory gatunek wykazywany był z Pienin, Gór Słonnych i Wyzyny Krakowsko-Wieluńskiej.

Polydrusus thalassinus GYLL.

– Nowosiółki Dydyńskie (FA20), 1 VII 1992, 4 exx., zebrany na suchych miedzach porośniętych krzewami.

---

* Badania częściowo finansowane z IZ/BW/12/95

W Polsce wszystkie stanowiska tego gatunku są zlokalizowane w Dolinie Sanu – w okolicy Przemyśla i Gór Słonnych (MAZUR, 1994b).

Leiosoma bosnicum K. DAN

- Przełęcz Żuków-Jawornik (FV17), 28 VI 1992, 1 ex., wysiany ze ściółki w lesie liściastym.

W Polsce gatunek znany z Bieszczadów Wysokich i Gór Słonnych.

Sitona gressorius (FABR.)

- Wzgórze Gromadzyń obok Ustrzyk Dolnych (FV17), 4 X 1992, 1 ex., z suchych roślin zielnych na miedzach, 19 VI 1993, 2 exx. (populacja o dużej liczebności), na polu łubinu (*Lupinus* sp.).

Do tej pory gatunek ten nie był szeroko rozmieszczony w naszym kraju. Po raz pierwszy wykazany z zachodniej Polski przez STACHOWIAKA (1978). Późniejsze dane odnoszą się do części zachodniej i północnej kraju, a także Niziny Mazowieckiej i Beskidów. Występowanie tego gatunku w omawianym regionie świadczy o opanowaniu przez ten gatunek obszaru całej Polski.

Larinus turbinatus GYLL.

- Nowosiółki Dydyńskie (FA20), 1 VII 1994, 1 ex. zebrany na suchych łąkach i skarpach obok drogi do Kalwarii Paławskiej.

W Polsce gatunek występuje głównie w części zachodniej i południowej. W Karpatach znany jest tylko z trzech stanowisk (KNUTELSKI, KUBISZ, 1993; MAZUR, 1994b).

Lixus elongatus (GOEZE)

- Makowa (FA20), 24 V 1993, 2 exx., zbierany z roślinności zielnej wzdłuż Wiaru.

W dziewiętnastym wieku i pierwszej połowie dwudziestego został wykazany z kilku stanowisk w części północnej i południowej Polski. Ostatnio podawany tylko z południowo-wschodniej części. W Karpatach znany tylko z terenów w sąsiedztwie Bramy Morawskiej (GERHARD, 1910).

Ceutorhynchus scrobicollis (NERESH et WAGN.)

- Krościenko nad Strwiążem (FV28), 26 VI 1992, 1 ex., wysiany ze ściółki w zaroślach olchowych (*Alnetum incanae carpathicum*).

Gatunek ten znany jest dotychczas z okolic Krakowa, Puszczy Niepołomickiej, Bielinka nad Odrą i Wysokich Bieszczadów.

Glocianus moelleri (THOMS.)

- Ostre (FV16), 20 V 1989, 1 ex., zebrany w środowisku ruderalnym.

Według SMRECZYŃSKIEGO (1955) gatunek rozmieszczony tylko w części południowej. W Karpatach podawany z Bieszczadów Wysokich, Pienin i Pogórza Cieszyńskiego.

Mogulones geographicus (GOEZE)

- Huwniki (FA20), 17 VII 1994, 23 exx., zebrany z *Echium vulgare* L. na kamieńcach nadrzecznych.

Gatunek ten jest szeroko rozmieszczony w Polsce, z wyjątkiem Karpat, gdzie jest znany tylko z Pogórza Przemyskiego (MAZUR, 1994a) i Pienin (KNUTELSKI, PETRYSZAK, 1995).

Trichosirocalus hassicus (SCHULTZE)

- Nowosiółki Dydyńskie (FA20), 1 VII 1994, 4 exx., zebrany na suchych łąkach i skarpach wzdłuż drogi do Kalwarii Paclawskiej.

Gatunek występuje w południowej Polsce. Znany z okolic Krakowa i Jarosławia, ze Śląska oraz nielicznych stanowisk w Karpatach (TRELLA, 1937; PETRYSZAK, 1993; MAZUR, 1994c).

PIŚMIENNICTWO

- GERHARDT J., 1910: Verzeichnis der Kafer Schlesiens preussischen und osterreichischen Anteils, geordnet nach dem Catalogus coleopterorum Europae vom Jahre 1906 m Dritte neubearbeitete Auflage, Berlin. XVI + 431 ss.
- KNUTELSKI S., KUBISZ D., 1993: *Larinus turbinatus* GYLLENHALL – nowy dla fauny Karpat Polskich ryjkowiec, oraz uwagi o niektórych rzadko spotykanych w Polsce gatunkach z rodziny ryjkowcowatych (*Coleoptera, Curculionidae*). Wiad. entomol., **12**: 197–202.
- KNUTELSKI S., PETRYSZAK B., 1995: *Otiorhynchus sulcatus* (FABRICIUS, 1775) w Karpatach Polskich oraz inne nowe dla fauny Gorców, Pienin Centralnych, Pienin Spiskich i Magury Spiskiej gatunki ryjkowców (*Coleoptera, Curculionoidea*). Wiad. entomol., **14**: 43–53.
- MAZUR M., 1994a: Rozmieszczenie ryjkowców (*Coleoptera: Rhinomaceridae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae*) na Pogórzu Dynowskim i Przemyskim. Zesz. nauk. UJ, Prace zool., **40**: 35–76.
- MAZUR M., 1994b: Nowe stanowiska ryjkowców (*Coleoptera, Curculionidae*) rzadko spotykanych w Polsce. Wiad. entomol., **13**: 167–173.
- MAZUR M., 1994c: Uwagi o ryjkowcach (*Coleoptera: Attelabidae, Apionidae, Curculionidae*) zabranych przez Bolesława Kotulę w okolicach Przemyśla. Wiad. entomol., **13**: 118–120.
- PETRYSZAK B., 1993: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Beskidu Wyspowego. Studia Ośr. Dok. fizjogr., **21**: 281–303.

SMRECYŃSKI S., 1955: Uwagi o krajowych ryjkowcach (*Coleoptera, Curculionidae*). III. Pol. Pismo ent., **25**: 9–31.

STACHOWIAK P., 1978: *Sitona (Charahmus) gressoria* F. (*Coleoptera, Curculionidae*) nowy gatunek dla fauny Polski. Bad. fizjogr. Pol. zach., C, **31**: 133–136.

TRELLA T., 1937: Turnica pod Przemysłem. Ochr. Przyr., **17**: 203–209.

Atrakcyjność środowisk miejskich dla trzmieli
(*Hymenoptera, Apidae*) na obszarze Torunia

Attractiveness of city environments for bumblebees
(*Hymenoptera, Apidae*) in the area of Toruń

TADEUSZ PAWLIKOWSKI, ILONA OŁĘDZKA

Zakład Ekologii Zwierząt, Instytut Biologii UMK
ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń

ABSTRACT. A frequency of bumblebees in the squares (600 × 600 m) of the town area in relation to a mosaic of buildings and urban vegetation was investigated.

Trzmiele, jako najefektywniejsze owady zapylające różne rośliny kwiatowe, stały się pożądanymi elementami w każdym nowo utworzonym lub przekształconym przez człowieka środowisku. W celu realizacji tych zamierzeń szczególnych zabiegów wymagają zwłaszcza obszary dużych miast. Na tych obszarach pozostają jednak nadal nierozpoznane czynniki sukcesu rozwojowego różnych gatunków trzmieli. Dotychczas stwierdzono, iż na uatrakcyjnienie obszarów miejskich dla pszczół ma wpływ urządzana tam roślinność (JACOB-REMACLE i LECLERCQ, 1980; TORRES i in., 1989) oraz jej mozaika powierzchni w sąsiedztwie zabudowań i ulic (KRATOCHWIL i KLATT, 1989; PAWLIKOWSKI i POKORNIECKA, 1990).

W roku 1994 przystąpiono do monitoringu bioróżnorodności trzmieli na obszarze miejskim Torunia. Za jednostkową powierzchnię rejestracji występowania trzmieli przyjęto kwadrat 600 × 600 m. W granicach miasta na mapie 1:15000 wyznaczono 408 jednostkowych kwadratów (ryc. 1). W każdym z kwadratów określono procent pokrycia przez zabudowania i typy roślinności oraz ich mozaikę w 9-stopniowej skali (ryc. 2). Przy ustalaniu skali przyjęto zasadę GILBERTA (1989), iż najmniejszym zróżnicowaniem i mozaiką powierzchni w ciągu sukcesyjnym autotrofów strefy umiarkowanej charakteryzuje się roślinność murawowa i zielna, średnim zróżnicowaniem i mozaiką – roślinność krzewiasta, a największym – roślinność drzewiasta (tab. I).

Do wstępnych badań nad atrakcyjnością środowisk miejskich dla trzmieli wybrano losowo 145 jednostkowych kwadratów (ryc. 1). Trzmiele odnotowy-

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O		
CD 38	A				-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	CD 48
	B								O	O	-	-	-	-	-	-	
CD 37	C								O	O	-	O	O	-	O	O	CD 47
	D								O	O	-	O	O	-	O	O	
	E								O	O	-	O	O	-	O	O	
	F								O	O	-	O	O	-	O	O	
	G								O	O	-	O	O	-	O	O	
	H								O	O	-	O	O	-	O	O	
	I								O	O	-	O	O	-	O	O	

Ryc. 1. Kwadraty 600 × 600 m badane w 1994 r. (O = ZK) na obszarze miasta Torunia. Oznakowano także współrzędne pól kwadratów systemu UTM.

Fig. 1. Squares 600 × 600 m under study in 1994 (O = ZK) in the town area of Toruń. The lines of the UTM grid system are also marked.

Tab. I Mozaika elementów środowiskowych na jednostkowych kwadratach o powierzchni 600 × 600 m (= ZK) dla obszaru miasta Torunia (mapa 1:15 000, Wyd. ZTSG WP Warszawa, 1993)

Mosaic of environmental elements in square units of equal surface of 600 × 600 m (= ZK) inside the area of Toruń (map 1:15 000, Ed. ZTSG WP Warszawa, 1993)

Elementy środowiskowe i % pokrycia ZK Environmental elements and % covering of ZK	Skala Scale
ZP ≤ 40, RM ≤ 90, RZ ≤ 1, RL ≤ 1	1
ZP ≤ 40, RM ≤ 75, RZa. RL ≤ 5 RL ≤ 5	2
ZP ≤ 40, RM ≤ 75, RZ ≤ 5, RL ≤ 5	3
ZO ≤ 60, RZ ≤ 75, RM ≤ 1, RL ≤ 1	4
ZO ≤ 60 (75*), RZ ≤ 75, RMa. RL ≤ 5 RL ≤ 5	5
ZO ≤ 60, RZ ≤ 75, RM ≤ 5, RL ≤ 5	6
ZO ≤ 20, RL ≤ 90, RZ ≤ 5, RM ≤ 5	7
ZO ≤ 20, RL ≤ 75, RZa. RM ≤ 15 RM ≤ 15	8
ZO ≤ 20, RL ≤ 75, RZ ≤ 15, RM ≤ 15	9

ZP – zabudowania przemysłowe, ZO – zabudowania mieszkalne, RM – roślinność murawowa i zielna, RZ – roślinność krzewiasta, RL – roślinność drzewiasta (lasy komunalne, parki, itd.), a. – albo, *) – na Starym Mieście,

ZP – industrial buildings, ZO – livable buildings, RM – grassy and herb vegetation, RZ – shrub vegetation, RL – tree vegetation (communal forests, parks, etc.), a. – or, *) – in Old Town area.

wano i odławiano w sezonie wegetacyjnym od połowy kwietnia do połowy września 1994 r., podczas przemarszu w centralnej części powierzchni wybranego kwadratu jednostkowego, w warunkach optymalnych dla aktywności lotnej osobników (CSE 10:00 – 16:00, pogodnie, 18–25°C). Były to osobniki spotykane w przeważającej większości na kwiatach roślin zielnych, krzewów i drzew. Wybrane kwadraty lustrowano nie rzadziej niż dwa razy w sezonie. Obecność trzmieli wykazywano na każdym z nich.

Uwzględniając dane ALFORDA (1975) i HEINRICHA (1979) o bliskim sąsiedztwie miejsc gniazdowania trzmieli i roślin pokarmowych, przyjęto, iż obserwowane trzmielie w zdecydowanej większości gniazdowały na obszarach lustrowanych kwadratów. Odnotowywano głównie trzmielie z wyraźnymi i nie budzącymi wątpliwości cechami gatunkowymi, a odławiano (siatką entomologiczną) jedynie okazy tzw. gatunków trudno oznaczalnych. Te ostatnie po dokładnym obejrzeniu (przez ręczną lupę $\times 20$) przeważnie oznaczano w terenie i uwalniano. Tylko nieliczne, wyjątkowo trudne, zatruwano do oznaczenia w pracowni.

Podczas sezonowej lustracji wszystkich wybranych kwadratów stwierdzono 451 osobników należących do 11 gatunków trzmieli (tab. II). Wśród nich

Tab. II. Dominacja gatunków trzmieli na obszarze Torunia w 1994 r.

Domination of species of bumblebees in the area of Toruń in 1994

<i>Bombus</i> LATR.	Kasty – castes							
	FQ&Q		W		Ma		FQ&Q+W + Ma	
	n	%Ns	n	%Ns	n	%Ns	n	%Ns
<i>B. hortorum</i> (L.) [B. horto]	–	–	17	4.90	24	27.91	41	9.09
<i>B. hypnorum</i> (K.) [B. hypno]	1	5.56	49	14.12	9	10.47	59	13.08
<i>B. lapidarius</i> (L.) [B. lapid]	4	22.22	48	13.83	8	9.30	60	13.30
<i>B. lucorum</i> (L.) [B. lucor]	–	–	58	16.71	–	–	58	12.86
<i>B. muscorum</i> (F.) [B. musco]	–	–	7	2.02	–	–	7	1.55
<i>B. pascuorum</i> (SCOP.) [B. pascu]	4	22.22	61	17.58	6	6.98	71	15.74
<i>B. pratorum</i> (L.) [B. prato]	3	16.67	20	5.76	19	22.09	42	9.31
<i>B. ruderarius</i> (MÜLLER) [B. ruder]	–	–	15	4.32	5	5.81	20	4.43
<i>B. magnus</i> VOGT [B. magnu]	3	16.67	3	0.86	1	1.16	7	1.55
<i>B. sylvarum</i> (L.) [B. sylva]	–	–	3	0.86	5	5.81	8	1.77
<i>B. terrestris</i> (L.) [B. terre]	3	16.67	66	19.02	9	10.47	78	17.29
Ogółem – Total (= Ns)	18		347		86		451	

n – liczba obserwowanych osobników – number of observed specimens

FQ – królowe matki – founder queens

W – robotnice – workers

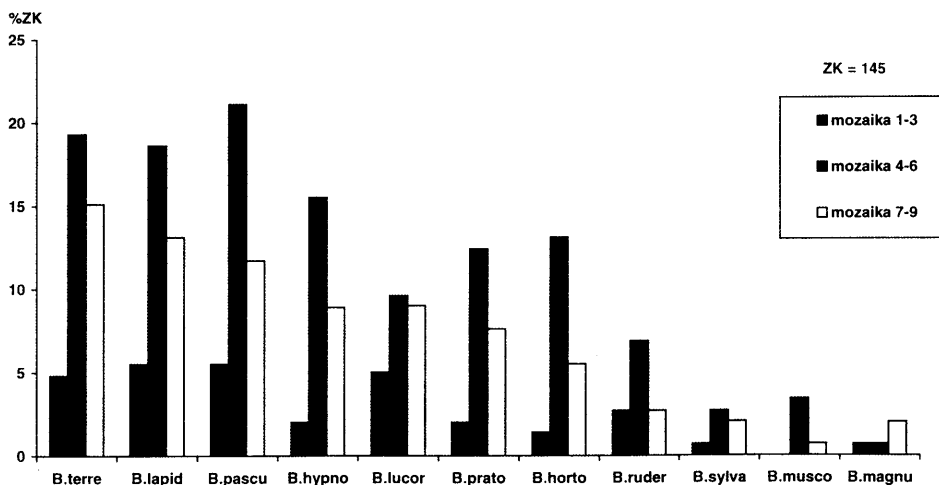
Ma – samce – males

Q – królowe córki – new queens

dominowały (od 13% i więcej ogółu osobników) *Bombus terrestris* (L.), *Bombus pascuorum* (SCOP.), *Bombus hypnorum* (L.), *Bombus lapidarius* (L.) i *Bombus lucorum* (L.). Razem stanowiły one 72.27% ogółu obserwowanych trzmieli.

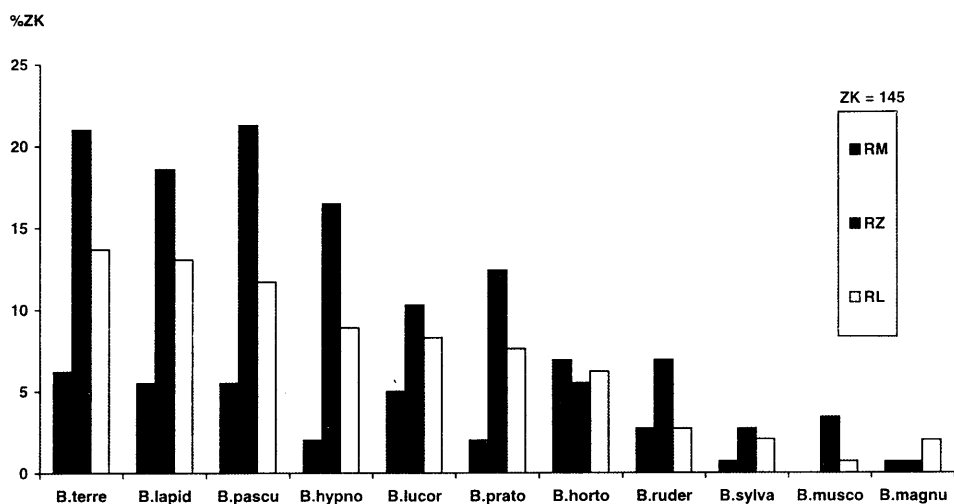
W oparciu o frekwencję większości gatunków trzmieli (zwłaszcza dominantów) na powierzchniach w siatce kwadratów badanego obszaru miasta, można przyjąć, że trzmiele preferowały tereny miejskie z mozaiką o przewadze roślinności krzewiastej. Dwukrotnie rzadziej były wybierane tereny z przewagą roślinności wysokiej, a najmniej często – powierzchnie z roślinnością murawową i zielną (ryc. 3 i 4). Obserwowane zwarcie zabudowy nie miało większego wpływu na preferencję siedliskową trzmieli w obrębie określonej mozaiki środowisk (ryc. 5). Jedynie dla *B. lucorum*, jako gatunku preferującego kompleksy leśne, podobnie atrakcyjne okazały się zarówno tereny z mozaiką o przewadze roślinności krzewiastej, jak i roślinności wysokiej. Także ten gatunek dwu- lub niemal dwukrotnie częściej wybierał obszary o zabudowie w przedziale do 20% lub do 40% powierzchni, niż obszary o większym udziale zabudowy.

Podsumowując, należy podkreślić, iż urbanistyczna działalność człowieka powiązana z utrzymywaniem terenów zieleni w infrastrukturze miasta Torunia miała szczególnie pozytywny wpływ na rozmieszczenie przestrzenne trzmieli na jego obszarze.

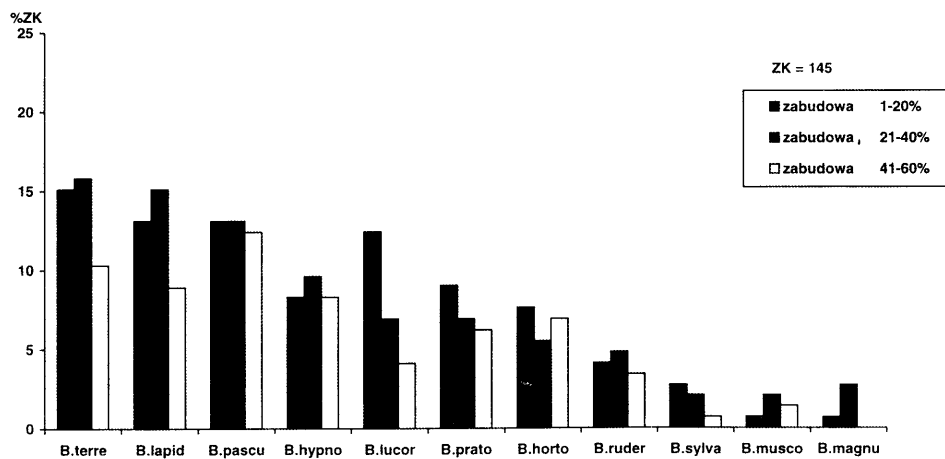
Ryc. 3. Wybór badanych kwadratów (ZK) przez trzmiele z uwzględnieniem mozaiki elementów środowiskowych w 9-stopniowej skali (tab. I). Skróty nazw gatunkowych jak w tab. II.

Fig. 3. Bumblebees' choice of squares (ZK) in relation to the mosaic of environmental elements according to 9-degree scale (Tab. I). Abbreviations of names of species like in Tab. II.

Ryc. 4. Wybór badanych kwadratów (ZK) przez trzmiele z uwzględnieniem typu miejskiej roślinności: RM = roślinność murawowa, RZ = roślinność krzewiasta, RL = roślinność wysoka (drzewiasta). Skróty nazw gatunkowych jak w tab. II.

Fig. 4. Bumblebees' choice of squares (ZK) in relation to the type of urban vegetation: RM = grass and herb vegetation, RZ = shrub vegetation, RL = tree vegetation. Abbreviations of names of species like in Tab. II.

Ryc. 5. Wybór badanych kwadratów (ZK) przez trzmiele z uwzględnieniem zwarcia zabudowy na powierzchni jednostkowego kwadratu. Skróty nazw gatunkowych jak w tab. II.

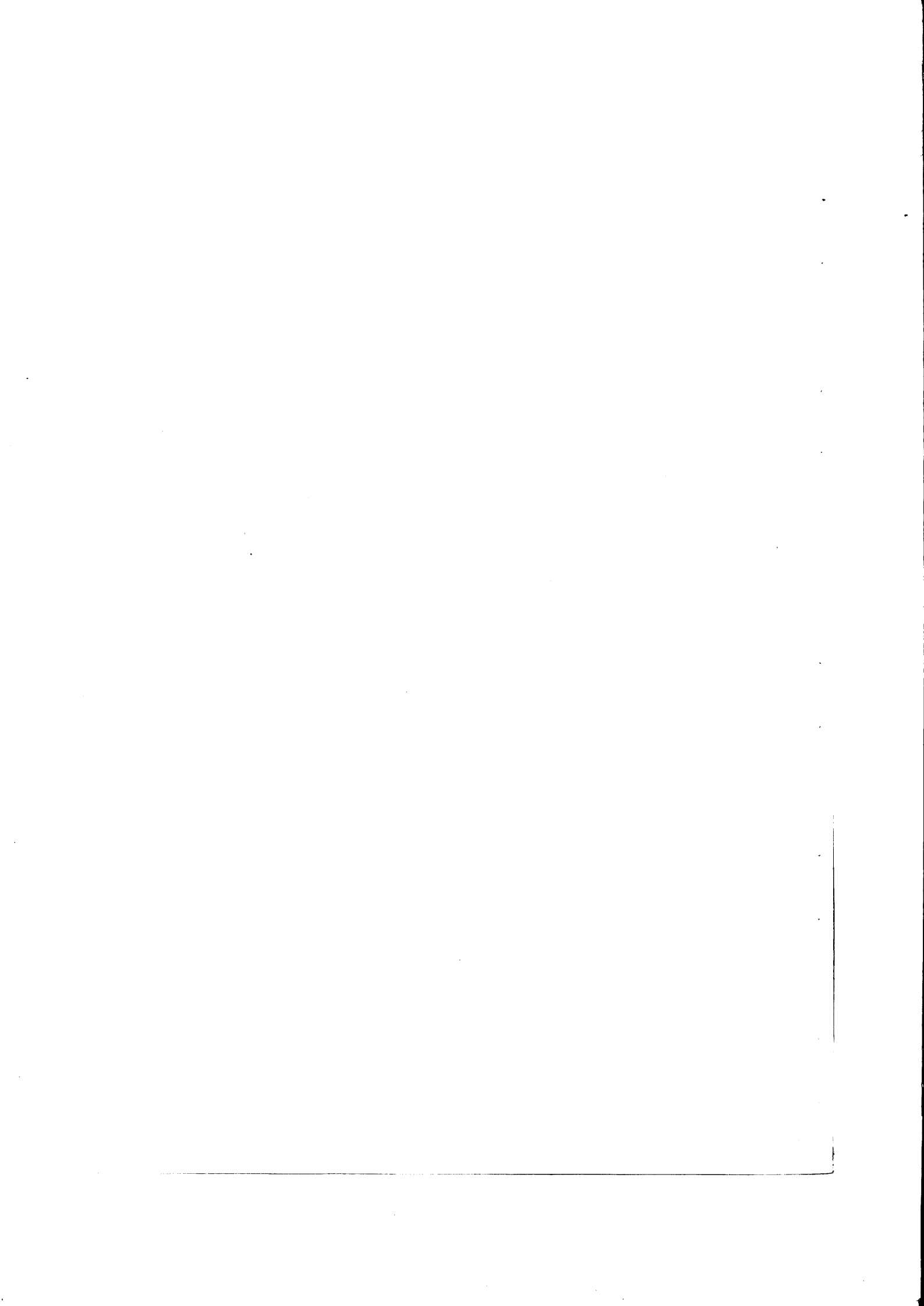
Fig. 5. Bumblebees' choice of squares (ZK) in relation to the covering area of buildings in the area of square unit. Abbreviations of names of species like in Tab. II.

SUMMARY

A frequency of the majority of bumblebee species (especially of dominants) in selected squares of town grid map of Toruń (Figs. 1 and 2, Tab. 1) showed bumblebee preference of town areas with superiority of shrub vegetation (Figs. 3 and 4). Areas with superiority of tree vegetation twice less frequently were chosen, and areas with mosaic of grass and herbs as dominants were not attractive. The covering area of buildings didn't influence bumblebee preference of town squares (Fig. 5). Only *Bombus lucorum* (L.), which likes forest vegetation communities, preferred town areas with superiority of shrub and tree vegetations.

PIŚMIENNICTWO

- ALFORD D. V., 1975: *Bumblebees*. London, Davis-Poynter Ltd.
- GILBERT O. L., 1989: *The ecology of urban habitats*. London-New York, Chapman & Hall.
- HEINRICH B., 1979: *Bumblebee economics*. London, Harvard Univ. Press.
- JACOB-REMACLE A., LECLERCQ J., 1980: Hymenopteres Aculeates pieges dans trois jardins de Liege „Intra Muros”. *Bull. Soc. R. Sci. Liege*, **49**, 3-4: 186-198.
- KRATOCHWIL A., KLATT M., 1989: Apoide Hymenopteren an Ruderalstellen der Stadt Freiburg i. Br. (BRD) – submediterrane Faunenelemente an Standorten kleinräumig hoher Persistenz. *Zool. Jb. Syst.*, **116**: 379-389.
- PAWLIKOWSKI T., POKORNIECKA J., 1990: Obserwacje nad strukturą zgrupowań trzmieli (*Apoidea*, *Bombus* LATR.) z obszarów miejsko-leśnych Kotliny Toruńskiej. *Acta Univ. Nic. Copernici, Biol.* **37**: 3-22.
- TORRES F., GAYUBO S. F., ASENSIO E., 1989: Efecto de la presion urbana sobre abejas y avispa (*Hymenoptera, Aculeata*) en Salamanca. V.: Superfamilia *Apoidea*. *Comunicaciones INIA, Ser. Recursos Naturales*, **52**: 1-50.

Nowe i rzadko spotykane w Polsce motyle (*Lepidoptera*) stwierdzone w południowo-wschodniej części kraju

New and rare to the Polish fauna species of *Lepidoptera* recorded in south-eastern Poland

JAROSŁAW BUSZKO¹, JARI JUNNILAINEN², JARI-PEKKA KAITILA², JANUSZ NOWACKI³, KARI NUPPONEN², KRZYSZTOF PAŁKA⁴

¹ Instytut Biologii i Ochrony Środowiska UMK, ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń

² Finnish Lepidopterological Society, Rautatiekatu 13, FIN-00014 Helsinki, Finland

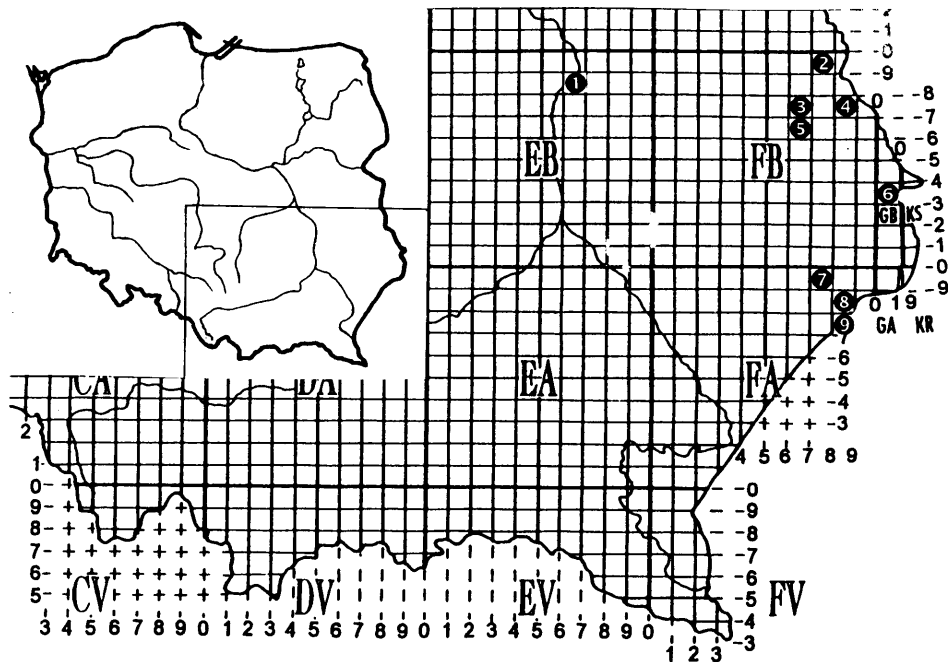
³ Katedra Entomologii AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

⁴ Instytut Biologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

ABSTRACT. The paper contains data on 174 rare *Lepidoptera* species obtained during Polish-Finnish expedition to south-eastern Poland in 11–21 VI 1995. Out of them 10 are new to the Polish fauna: *Coleophora conyzae* ZELL., *Depressaria absynthiella* (H.-S.), *Megacraspedus binotella* (DUP.), *Metzneria santolinella* (AMSEL), *Metzneria ehikeella* GOZMANY, *Monochroa niphognatha* GOZMANY, *Anaspaltis renigerella* (ZELL.), *Capperia celeusi* (FREY), *Apomyelois bistriella* (HULST), *Calamotropha aureliella* (F.).

Obszar południowo-wschodniej Polski należy do regionów kraju słabo zbadanych pod względem faunistycznym. Szczególnie zaniedbane były motyle należące do grupy *Microlepidoptera*. Dane dotyczące motyli tego obszaru są przeważnie fragmentaryczne (ROMANISZYN, 1929; BUSZKO i PAŁKA, 1992), bardziej kompletne opracowania dotyczą jedynie *Noctuidae* (NOWACKI, 1992a) i motyli dziennych (NOWACKI, 1992b). Ze względu na geologię, ukształtowanie terenu, klimat i szatę roślinną jest to obszar charakteryzujący się znacznym zróżnicowaniem ekologicznym. Spotykane są tu środowiska stepowe świadczące o dużym wpływie klimatu kontynentalnego, jak i obszary bagienne ze znacznym udziałem gatunków będących relikdami okresu glacialnego.

W ramach polsko-fińskiej współpracy lepidopterologów odbyła się w dniach 11–21 VI 1995 roku wspólna wyprawa w celu przeprowadzenia badań inwentaryzacyjnych fauny motyli południowo-wschodniej Polski. Materiał zebrano na następujących stanowiskach: UTM – EB68 Dobre (1), FB79 Kosyń (2), FB67 rez. Stawska Góra (3), FB87 rez. Brzeźno (4), FB66 rez. Zawadówka (5), GB03 rez. Gródek (6), FA79 Biała Góra (7), FA88 Machnów (8), FA87 Hrebenne (9) (ryc.).

Ryc. (Fig.) Teren badań – rozmieszczenie stanowisk (Study area – distribution of localities): 1 – Dobrze, 2 – Kosyń, 3 – rez. Stawska Góra, 4 – rez. Brzeźno, 5 – rez. Zawadówka, 6 – rez. Gródek, 7 – Biała Góra, 8 – Machnów, 9 – Hrebenne.

W trakcie badań znaleziono szereg gatunków rzadko łowionych na terenie Polski, przeważnie po raz pierwszy wykazanych z południowo-wschodnich rejonów kraju; wśród nich 9 jest nowych dla fauny Polski.

Jako liczne określono gatunki, które zebrano w liczbie powyżej 10 osobników.

Przegląd gatunków

OPOSTEGIDAE

Pseudopostega auritella (HBN.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.

Pseudopostega crepusculella (ZELL.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.

PSYCHIDAE

Bijugis bombycella (DEN. et SCHIFF.) – Kosyń, 13 VI, liczny; rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.; rez. Zawadówka, 21 VI, 6 ex.

Megalophanes viciella (DEN. et SCHIFF.) – Kosyń, 13 VI, liczny; rez. Brzeźno, 16 VI, liczny; rez. Zawadówka, 21 VI, liczny.

Sterrhopterix fusca (HAW.) – Kosyń, 13–14 VI, liczny; Gródek, 18 VI, 1 ex.; rez. Zawadówka, 21 VI, liczny.

TINEIDAE

Monopis obviella (DEN. et SCHIFF.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.

Monopis imella (HBN.) – Orchówek, 14 VI, 1 ex.

Monopis monachella (HBN.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.; Gródek, 18 VI, 4 exx.

GRACILLARIIDAE

Caloptilia roscipennella (HBN.) – Dobre, 13 VI, liczne gąsienice na *Juglans regia* L. Gatunek znany z Wrocławia i Krakowa (BUSZKO, 1992).

Calybites quadrisingella (ZELL.) – Dobre, 13 VI, liczne gąsienice na *Rhamnus cathartica* L..

Micrurapteryx kollariella (ZELL.) – Machnów, 19 VI, 1 ex.

PLUTELLIDAE

Rhigognostis hufnagelii (ZELL.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.

LYONETIIDAE

Bedellia somnulentella (ZELL.) – Gródek, 18 VI, 1 ex.

Leucoptera spartifoliella (HBN.) – Orchówek, 14–15 VI, liczny; Hrebenne 20 VI, liczny.

COLEOPHORIDAE

Coleophora gryphipennella (HBN.) – Dobre, 11 VI, 2 exx.; Kosyń, 13 VI, 1 ex.; Gródek, 18 VI, 1 ex.

Coleophora adjectella (H.-S.) – Dobre, 11–12 VI, 3 exx.

Coleophora limosipennella (DUP.) – Gródek, 18 VI, 5 exx.

Coleophora serratella (L.) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.

Coleophora conyzae ZELL. – rez. Brzeźno, 16 VI, 8 exx. Gatunek nowy dla fauny Polski, w najbliższym sąsiedztwie znany z Niemiec (PATZAK, 1974) i Słowacji (PASTORALIS i REIPRICH, 1995).

Coleophora lineolea (HAW.) – Dobre, 11 VI, 2 exx.; Gródek, 18 VI, 5 exx.

Coleophora trifariella ZELL. – Kosyń, 13 VI, 1 ex.

Coleophora saturatella (STT.) – Gródek, ex larva, 2 exx.

- Coleophora niveicostella* (ZELL.) – Dobrze, 12 VI, 3 exx.
Coleophora albicostella (DUP.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 5 exx.
Coleophora bernoulliella (GOEZE) – Dobrze, 11 VI, 2 exx.; Gródek, 18 VI, 1 ex.
Coleophora albidella (DEN. et SCHIFF.) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.
Coleophora kuehnella (GOEZE) – Gródek, 18 VI, 1 ex.
Coleophora gallipennella (HBN.) – Gródek, 18 VI, 5 exx.
Coleophora coronillae (ZELL.) – Dobrze, 12 VI, 3 exx.; Gródek, 18 VI, 2 exx.
Coleophora partiella ZELL. – rez. Brzeźno, 16 VI, 3 exx.
Coleophora fuscociliella ZELL. – rez. Brzeźno, 16 VI, 5 exx.
Coleophora lixella ZELL. – Dobrze, 12 VI, liczny.
Coleophora ornatipennella (HBN.) – Gródek, 18 VI, liczny.
Coleophora pennella (DEN. et SCHIFF.) – Machnów, 19 VI, 5 exx.
Coleophora caespitiella (ZELL.) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Coleophora alticolella ZELL. – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Coleophora taeniipennella H.-S. – Kosyń, 13 VI, 1 ex.; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Coleophora versurella ZELL. – Dobrze, 11 VI, 1 ex.
Coleophora ramosella ZELL. – Machnów, 19 VI, 7 exx.
Coleophora artemisiella SCOTT – Dobrze, 11 VII, 1 ex.
Coleophora silenella H.-S. – rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.

ELACHISTIDAE

- Mendesia farinella* (THNBG.) – Orchówek, 14 VI, 1 ex.; Kosyń 14 VI, 1 ex.
Elachista nolckeni ŠULCS – Dobrze, 12 VI, liczny. Gatunek znany z Torunia (ŠULCS, 1992), rezerwatu Czerwone Bagno i Kątów II (BUSZKO, 1996).
Elachista subocellea (STEPH.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 10 exx.
Elachista chrysodesmella (ZELL.) – Dobrze, 12 VI, 2 exx.; Rez. Stawska Góra, 15 VI, 1 ex. Gatunek znany z rezerwatu Zbocza Płutowskie (BUSZKO, 1990) i Dwikoz (PAŁKA, 1992).

OECOPHORIDAE

- Ethmia terminella* FLETCHER – Dobrze, 12 VI, 2 exx.; Kosyń, 13 VI, 1 ex.; rez. Stawska Góra, 15 VI, 3 exx.; Gródek, 18 VI, 2 exx.
Agonopterix purpurea (HAW.) – Dobrze, 12 VI, 1 ex.
Agonopterix assimilella (TREIT.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 8 exx.; Hrebenne 20 VI, 1 ex.
Depressaria absynthiella (H.-S.) – Dobrze, 12 VI, 1 ex. Gatunek nowy dla fauny Polski. W sąsiedztwie znany z Niemiec i Austrii (Toll, 1964).
Batia unitella (HBN.) – Machnów, 19 VI, 1 ex.; Hrebenne, 20 VI, 1 ex.
Oecophora bractella (L.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 2 exx.

SCYTHRIDIDAE

- Scythris cicadella* (ZELL.) – Orchówek, 15 VI, liczny.
Scythris seliniella (ZELL.) – Dobre, 12–13 VI, liczny; Gródek, 18 VI, liczny.
Gatunek znany z nielicznych stanowisk w południowej Polsce (BARAN, 1996).
Scythris palustris (ZELL.) – rez. Zawadówka, 21 VI, liczny. Gatunek znany z nielicznych stanowisk w południowej i zachodniej Polsce (BARAN, 1996).
Scythris muelleri (MANN) – Orchówek, 15 VI, liczny; rez. Stawska Góra, 15 VI, liczny. Gatunek znany dotychczas z Poniżia (BARAN, 1996).
Scythris siccella (ZELL.) – Orchówek, 15 VI, liczny.
Scythris laminella (H.-S.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 5 exx.

BLASTOBASIDAE

- Blastobasis phycidella* (ZELL.) – Dobre, 11–12 VI, liczny; Kosyń, 13 VI, liczny.

MOMPHIDAE

- Mompha miscella* (DEN. et SCHIFF.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.

COSMopterigidae

- Vulcaniella pomposella* (ZELL.) – Orchówek, 15 VI, 3 exx.

GELECHIIDAE

- Megacraspedus binotella* (DUP.) – Gródek, 18 VI, 2 exx. Gatunek nowy dla fauny Polski. Występuje w południowej Europie i lokalnie w Europie Środkowej.
Metzneria santolinella (AMSEL) – Dobre, 11–13 VI, liczny; Kosyń, 13–14 VI, liczny. Gatunek nowy dla fauny Polski.
Metzneria ehikeella GOZMANY – Orchówek, 14 VI, 1 ex.; rez. Stawska Góra, 15 VI, 2 exx. rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex. Gatunek nowy dla fauny Polski.
Metzneria metzneriella (STT.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Metzneria paucipunctella (ZELL.) – Dobre, 11–13 VI, liczny; Gródek, 18 VI, 2 exx.
Monochroa suffusella (DOUGLAS) – rez. Zawadówka, 21 VI, 2 exx.
Monochroa niphognatha (GOZMANY) – Kosyń, 13 VI, 1 ex. Gatunek nowy dla fauny Polski.
Bryotropha desertella (DOUGLAS) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 1 ex.; Gródek, 18 VI, 3 exx.

- Bryotropha terrella* (DEN. et SCHIFF.) – Gródek, 18 VI, 3 exx.
Parachronistis albiceps (ZELL.) – Lublin, 17 VI, 1 ex.; Gródek, 18 VI, 3 exx.; Hrebenne, 20 VI, 1 ex.
Teleiodes vulgella (DEN. et SCHIFF.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 2 exx.
Teleiodes scriptella (HBN.) – Hrebenne, 20 VI, 2 exx.
Teleiodes fugitivella (ZELL.) – Gródek, 18 VI, 5 exx.
Pseudotelphusa scalella (SCOP.) – Kosyń, 13–14 VI, 5 exx.; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Mirificarma cytisella TREIT. – rez. Stawska Góra, 15 VI, 7 exx.; rez. Brzeźno, 16 VI, 3 exx.; Machnów, 19 VI, liczny; rez. Zawadówka, 21 VI, 2 exx.
Aroga flavicomella ZELL. – Dobre, 11–12 VI, 6 exx.
Filatima incomptella (H.-S.) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.
Lita solutella (ZELL.) – Orchówek, 14 VI, 5 exx.
Athrips pruinosa (LIEN. et ZELL.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.
Platyedra subcinerea (HAW.) – Dobre, 11 VI, 2 exx.
Syncopacma sangiella (STT.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, liczny; rez. Brzeźno, 16 VI, 2 exx.; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Syncopacma coronillella (TREIT.) – Orchówek, 15 VI, liczny; rez. Stawska Góra, 15 VI, 1 ex.; Gródek, 18 VI, 1 ex.; Machnów, 19 VI, 1 ex.
Syncopacma cinctella (CLERCK) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 8 exx.; Biała Góra, 20 VI, 2 exx.
Approaerema anthyllidella (HBN.) – Rez. Stawska Góra, 15 VI, 3 exx.
Anarsia lineatella (ZELL.) – Dobre, 11–12 VI, liczny; rez. Stawska Góra, 15 VI, 2 exx.; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Anarsia spartiella (SCHR.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, liczny; Gródek, 18 VI, 1 ex.; Machnów, 19 VI, 1 ex.; Hrebenne, 20 VI, liczny; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Nothris verbascella (DEN. et SCHIFF.) – Gródek, 18 VI, 2 exx.
Dichomeris marginella (F.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 2 exx.; rez. Brzeźno, 16 VI, 6 exx.; Machnów, 19 VI, 2 exx.
Dichomeris derasella (DEN. et SCHIFF.) (= *fasciella* HBN.) – Dobre, 12 VI, 5 exx.; Kosyń, 13 VI, 1 ex.; rez. Stawska Góra, 15 VI, 1 ex.; Machnów, 19 VI, 1 ex.; Hrebenne, 20 VI, 1 ex.
Dichomeris latipennella (REBEL) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.
Anaspaltis renigerella (ZELL.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 2 exx. Gatunek nowy dla fauny Polski. W najbliższym sąsiedztwie występuje na Słowacji (PASTORALIS i REIPRICH, 1995).
Helcystogramma lineolella (ZELL.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.

SESIIDAE

- Synanthedon stomoxiformis* (HBN.) – Dobre, 13 VI, 3 exx.

TORTRICIDAE

- Isotrias rectifasciana* (HAW.) – Machnów, 19 VI, liczny.
Cochylimorpha woliniana (SCHL.) – Orchówek, 15 VI, 1 ex.
Aethes margarotana (DUP.) – Machnów, 19 VI, 1 ex. Gatunek znany dotychczas tylko z Kątów II (BUSZKO i PAŁKA, 1992).
Cochylis epilinana DUP. – Orchówek, 15 VI, 1 ex.
Eana derivana (LA HARPE) – Dobrze, 11–12 VI, 3 ex.
Sparganothis pilleriana (DEN. et SCHIFF.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 4 gąsienice na *Genista tinctoria* L.; Gródek, 18 VI, 2 gąsienice na *Sambucus ebulus* L.
Dichelia histrionana (FRÖL.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Clepsis neglectana (H.-S.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 2 ex.
Endothenia gentianaeana (HBN.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 1 ex.; Gródek, 18 VI, 1 ex.; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Endothenia oblongana (HAW.) – Biała Góra, 20 VI, 1 ex.
Endothenia marginana (HAW.) – Gródek, 18 VI, 1 ex.
Aterpia chalyberia FALKOVITSH – rez. Zawadówka, 16–21 VI, liczny. Gatunek znany oprócz wymienionego stanowiska z Jedlanki koło Łęcznej (BUSZKO i PAŁKA, w druku).
Epinotia kochiana (H.-S.) – Gródek, 18 VI, liczny. Jest to jedyne znane stanowisko gatunku w Polsce (BUSZKO i PAŁKA, w druku).
Eucosma metzneriana (TREIT.) – Kosyń, 15 VI, 1 ex.; Gródek, 18 VI, 3 exx.; rez. Zawadówka, 21 VI, 2 exx.
Epiblema hepaticana (TREIT.) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.
Cydia orobana (TREIT.) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 1 ex.
Cydia tenebrosana (DUP.) – Dobrze, 12 VI, 3 exx.
Cydia janthinana (DUP.) – Dobrze, 12 VI, 1 ex.
Cydia oxytropidis (MARTINI) – rez. Stawska Góra, 15 VI, 5 exx.; Gródek, 18 VI, 5 exx. Gatunek znany dotąd z rezerwatu Zbocza Płutowskie (BUSZKO i PAŁKA, 1992).
Cydia medicaginis (KUZNETSOV) – Gródek, 18 VI, 5 exx.
Cydia microgrammana (GUENEE) – Gródek, 18 VI, 5 exx.
Cydia coniferana (SAXESEN) – Machnów, 19 VI, 1 ex.

URODIDAE

- Wockia asperipunctella* (BRUAND) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.

EPRMENIIDAE

- Ochromolopis ictella* (HBN.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex. Gatunek znany z Kątów II (BUSZKO i ŚLIWIŃSKI, 1978).

Epermenia pontificella (HBN.) – Rez. Stawska Góra, 15 VI, liczny; rez. Brzeźno, 16 VI, 2 exx.; rez. Zawadówka, 21 VI, liczny.

PTEROPHORIDAE

Agdistis adactyla (HBN.) – Gródek, 18 VI, 4 exx.

Oxyptilus chrysodactylus (DEN. et SCHIFF.) – Gródek, 18 VI, 1 ex., gąsienice także na *Hieracium umbellatum* L.

Oxyptilus tristis (ZELL.) – Hrebenne, 20 VI, 7 exx.

Capperia celeusi (FREY) – Machnów, 19 VI, liczny. Gatunek nowy dla fauny Polski, w najbliższym sąsiedztwie znany z okolic Lwowa na Ukrainie (BUSZKO, 1979).

Capperia trichodactyla (DEN. et SCHIFF.) – Dobrze, 12 VI, 3 exx.; Gródek, 18 VI, 2 exx.

Platyptilia farfarella (ZELL.) – Orchówek, 14 VI, 1 ex.

Marasmarcha lunaedactyla (HAW.) – Gródek, 18 VI, liczny.

Hellinsia inulae (ZELL.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 2 ex.

PYRALIDAE

Salebriopsis albicilla (H.-S.) – Gródek, 12 VI, 1 ex.; Kosyń, 13 VI, 1 ex.; Hrebenne, 20 VI, 1 ex.

Sciota fumella (EV.) – Dobrze, 11–12 VI, liczny; Kosyń, 13 VI, liczny; rez. Brzeźno, 16 VI, 2 exx.; Gródek, 18 VI, 4 exx.; Machnów, 19 VI, 5 exx.; rez. Zawadówka, 21 VI, liczny.

Elegia similella (ZINCK.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.

Nephopterix angustella (HBN.) – Dobrze, 11 VI, 1 ex.

Acrobasis sodalella (ZELL.) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.

Eurhodope cirrigerella (ZINEK.) – Dobrze, 12 VI, 3 exx.; Gródek, 18 VI, 1 ex.

Apomyeloides bistriatella (HULST) – Dobrze, 11 VI, 1 ex.; Kosyń, 13 VI, 3 exx. Gatunek nowy dla fauny Polski.

Eccopisa effractella (ZELL.) – Dobrze, 12 VI, 4 exx.; Gródek, 18 VI, 1 ex.; Hrebenne, 20 VI, 1 ex.

Euzophera cinerosella (ZELL.) – Dobrze, 11 VI, 1 ex.

Homeosoma nebulella (DEN. et SCHIFF.) – Kosyń, 13 VI, 2 exx.; Gródek, 18 VI, 3 exx.; Machnów, 19 VI, 1 ex.

Homeosoma nimbellum (DUP.) – Orchówek, 14 VI, liczny.

Phycitodes albatella (RAG.) – Gródek, 18 VI, 3 exx.

Ephestia elutella (HBN.) – Machnów, 19 VI, 1 ex.; Hrebenne, 20 VI, 1 ex.

Calamotropha aureliella (F.) – Gródek, 18 VI, 1 ex. Gatunek nowy dla fauny Polski.

- Evergestis frumentalis* (L.) – Dobrze, 11 VI, 1 ex.
Eurrhysis pollinalis (DEN. et SCHIFF.) – Orchówek, 15 VI, 4 exx.
Epascestria pustulalis (HBN.) – Kosyń, 14 VI, 1 ex.; Orchówek, 14 VI, liczny;
Gródek, 18 VI, 1 ex.
Anania verbascalis (DEN. et SCHIFF.) – Dobrze, 11–12 VI, liczny; rez. Brzeźno, 16
VI, 1 ex.; Gródek, 18 VI, 1 ex.; Machnów, 19 VI, 5 exx.; rez. Zawadówka, 21
VI, 5 exx.
Nascia ciliialis (HBN.) – Kosyń, 13 VI, liczny; rez. Brzeźno, 16 VI, 7 exx.; rez.
Zawadówka, 21 VI, liczny.
Diasemia reticularis (L.) – Dobrze, 12 VI, 1 ex.; Kosyń, 13 VI, 4 exx.

SATYRIDAE

- Coenonympha oedippus* (F.) – rez. Zawadówka, 16–21 VI, liczny. Jest to obecnie
jedyne stanowisko gatunku w Polsce.

LYCAENIDAE

- Polyommatus thersites* (CANT.) – Gródek, 18 VI, 1 ex.

GEOMETRIDAE

- Scopula corrivalaria* (KRETSCHM.) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.; rez. Brzeźno, 16 VI,
4 exx.; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Cyclophora annulata (SCHULZE) – Dobrze, 12 VI, 1 ex.
Costaconvexa polygrammata (BORKH.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 3 exx.; Gródek, 18
VI, 3 exx.; rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Eupithecia haworthiata (DBLD.) – Dobrze, 11–12 VI, 5 ex.
Eupithecia selinata H.-S. – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Semiothisa artesiaria (DEN. et SCHIFF.) – Gródek, 18 VI, 1 ex.
Semiothisa glarearia (DEN. et SCHIFF.) – Dobrze, 11–13 VI, liczny.
Ascotis selenaria (DEN. et SCHIFF.) – Hrebenne, 20 VI, 1 ex.
Cabera leptographa WEHRLI – Kosyń, 13 VI, 4 exx.; rez. Brzeźno, 16 VI, 8 exx.;
rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
Chariaspilates formosarius (EV.) – Kosyń, 13 VI, liczny; rez. Zawadówka, 21 VI,
liczny.

ARCTIIDAE

- Rhyparia purpurata* (L.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 2 ex.
Arctia villica (L.) – Dobrze, 12 VI, 1 ex.
Pericallia matronula (L.) – Gródek, 18 VI, 1 ex.

NOCTUIDAE

- Schrankia costastrigalis* (STEPH.) – Dobrze, 12 VI, 1 ex.; Machnów, 19 VI, 1 ex.; Hrebenne, 20 VI, 1 ex.
- Euchalcia modestoides* POOLE – rez. Zawadówka, 21 VI, 6 exx.
- Lamprotes c-aureum* (KNOCH) – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
- Diachrysia zosimi* (HBN.) – rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.; rez. Zawadówka, 16–21 VI, liczny.
- Acosmetia caliginosa* (HBN.) – rez. Brzeźno, 16 VI, liczny.
- Atypha pulmonaris* (ESP.) – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
- Xylomoia strix* MIKKOLA – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex. W Polsce znany jedynie z wymienionego stanowiska (NOWACKI, SEKUŁA, 1994).
- Lacanobia aliena* (HBN.) – Dobrze, 11–12 VI, liczny.
- Hadena luteago* (DEN. et SCHIFF.) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.; Orchówek, 14 VI, 4 exx.; rez. Brzeźno, 16 VI, 1 ex.; Gródek, 18 VI, liczny; Machnów, 19 VI, 2 exx.
- Hadena filograna* (ESP.) – Dobrze, 11 VI, 1 ex.
- Senta flammea* (CURT.) – Kosyń, 13 VI, liczny; rez. Zawadówka, 21 VI, liczny.
- Diarsia florida* (SCHMIDT) – rez. Zawadówka, 21 VI, 1 ex.
- Noctua interposita* (HBN.) – Orchówek, 14 VI, 1 ex.; Hrebenne, 20 VI, 1 ex.
- Paradiarsia punicea* (HBN.) – Kosyń, 13 VI, 1 ex.; rez. Brzeźno, 16 VI, liczny; rez. Zawadówka, 16–21 VI, liczny.

PIŚMIENNICTWO

- BARAN T., 1996: Studies on *Scythrididae* of Poland. II. Remarks on some new to the Polish fauna and rare species. Pol. Pismo ent., **65**:
- BUSZKO J., 1979: Przeglądki-*Thyrididae*, piórolotki-*Pterophoridae*. [w:] Klucze do oznaczania owadów Polski, Warszawa-Wrocław, **27** (43–44): 1–140.
- BUSZKO J., 1987: Studies on the mining *Lepidoptera* of Poland. II. New records of some rare species. Pol. Pismo ent., **57**: 631–643.
- BUSZKO J., 1990: Studies on the mining *Lepidoptera* of Poland. IX. New records of *Elachistidae*. Pol. Pismo ent., **60**: 139–151.
- BUSZKO J., 1992: Studies on the mining *Lepidoptera* of Poland. XI. Remarks on some rare *Gracillariidae*. Pol. Pismo ent., **61**: 65–70.
- BUSZKO J., 1996: O występowaniu *Elachista nolckeni* ŠULCS w Polsce. Wiad. entomol., **15**, 1: 59
- BUSZKO J., PAŁKA K., 1992: Nowe dla fauny Polski gatunki *Tineidae* i *Tortricidae* (*Lepidoptera*). Wiad. entomol., **11**: 105–111.
- BUSZKO J., PAŁKA K., w druku. New to the Polish fauna and rare *Tortricidae*. Pol. Pismo ent., **66**:

- BUSZKO J., ŚLIWIŃSKI Z., 1979: Nowe dla fauny Polski i rzadko spotykane gatunki motyli (*Lepidoptera*). Pol. Pismo ent., **49**: 653–662.
- NOWACKI J., 1992a: Sówkowate (*Noctuidae*) Roztocza. *Fragm. faun.*, **35**: 397–414.
- NOWACKI J., 1992b: Motyle dzienne Roztoczańskiego Parku Narodowego. *Wiad. entomol.*, **11**: 221–227.
- NOWACKI J., SEKUŁA W., 1994: *Xylomoia strix* MIKKOLA, 1980 – nowy dla fauny Polski przedstawiciel sówkowatych (*Lepidoptera, Noctuidae*). *Wiad. entomol.*, **13**: 195–196.
- PAŁKA K., 1992: *Elachista chrysodesmella* ZELLER, 1850 (*Lepidoptera, Elachistidae*) na Wyżynie Sandomierskiej. *Wiad. entomol.*, **11**: 64.
- PASTORALIS G., REIPRICH A., 1995: Checklist of the *Lepidoptera* species occurring in Slovakia. Komarno-Spišska Nová Ves. 52 ss.
- PATZAK M., 1974: Beiträge zur Insektenfauna der DDR: *Lepidoptera – Coleophoridae*. *Beitr. Ent.*, **24**: 153–278.
- ROMANISZYN J., 1929: [w:] ROMANISZYN J. i SCHILLE F., Fauna motyli Polski (Fauna Lepidopterorum Poloniae). Tom I. *Prace monogr. Kom. fizjogr. PAU*, **6**: 1–552.
- ŠULCS I., 1992: *Elachista nolckeni* sp. n. aus Lettland (*Lepidoptera, Elachistidae*). *Ent. Fenn.*, **3**: 105–108.
- TOLL S., 1964: *Oecophoridae*. Klucze do oznaczania owadów Polski, **XXVII**, **35**: 1–174.

RECENZJA

ANGELINI F., 1995: Revisione tassonomica delle specie paleartiche del genere *Agathidium* PANZER (*Coleoptera: Leiodidae: Agathidiini*). *Monografie Museo Regionale di Scienze Naturali – Torino*, Vol. XVIII, 485 ss.

Rodzaj *Agathidium* PANZER należy do jednych z ciekawszych chrząszczy, z uwagi na ich ściśle powiązania troficzne ze śluzowcami. Znany czeski entomolog, HLISNIKOVSKY (1964), opracował pierwszą monografię tych chrząszczy, ale przyszłe badania innych autorów wykazały, że jego prace roją się od błędów i korzystanie z tej monografii może być jedynie źródłem zamieszania nomenklatorycznego i pomyłek identyfikacyjnych. Trudu zrewidowania na nowo palearktycznych gatunków rodzaju podjął się F. ANGELINI, amator, ale którego liczne prace oryginalne wniosły szereg istotnych poprawek i nowych danych do taksonomii rodzaju. Odkrył on również wiele ważnych cech diagnostycznych i opisał znaczną liczbę nowych gatunków z różnych rejonów świata.

Podsumowaniem wieloletnich studiów nad rodzajem *Agathidium* jest recenzowana rewizja gatunków palearktycznych.

Ta obszerna praca ma układ typowy dla opracowań rewizyjnych. Po wstępie następuje rys historyczny, omówienie pozycji systematycznej z kluczem do rodzajów plemienia *Agathidiini*. Autor dokonał oceny apomorficzności cech, ale nie zaproponował konkretnych koncepcji filogenetycznych tłumacząc się słabym poznaniem faun egzotycznych i Nowego Świata. Krótkie dane ekologiczne odwołują się do prac innych autorów. Kolejny rozdział omawia morfologię postaci dojrzałych, ze szczególnym uwzględnieniem cech diagnostycznych. W rozdziale dotyczącym morfologii stadiów przedimaginalnych autor daje krótki przegląd prac, odsyłając do szczegółów w jedynej nowoczesnej pracy poświęconej larwie i poczwarkom *Agathidium varans* BECK, jego współautorstwa. Całość wstępu uzupełnia krótki rozdział poświęcony metodyce. Część systematyczna zawiera klucze do oznaczania, w języku włoskim i angielskim oraz opisy gatunków, z pełną synonimią, charakterystyką materiału typowego i rozmieszczeniem geograficznym. Całość ilustrowana jest 765 rysunkami różnych detali morfologicznych i rozmieszczenia geograficznego. Pracę uzupełnia suplement z redeskrypcjami dwóch gatunków opisanych w trakcie druku pracy, katalog, wykaz piśmiennictwa i indeks nazw łacińskich.

Ocenić pracę od strony merytorycznej nie specjalista jest bardzo trudno. Całość sprawia bardzo dobre wrażenie, rysunki są wykonane starannie. Można mieć jednak poważne zastrzeżenie do tego, że rysunki genitaliów samca ograniczają się jedynie do zarysu prącia i paramer. W tej grupie chrząszczy bardzo istotne cechy taksonomiczne znajdują się w woreczku wewnętrznym prącia i nowoczesna praca powinna uwzględnić te szczegóły. Autor musiał zdawać sobie z tego sprawę, bowiem dysponował maszynopisem rewizji polskich gatunków rodzaju, autorstwa A. RATAJCZAK i mojej, gdzie zwrócono baczną uwagę na ważność diagnostyczną armatury woreczka wewnętrznego. Druga uwaga negatywna dotyczy mało krytycznego podejścia do danych faunistycznych zawartych na etykietach. Autor nie wziął w szereg przypadkach pod uwagę, że granice wielu państw w Europie ulegały zmianom i część stanowisk przypisanych konkretnym krajom znajduje się obecnie w innych. Dotyczy to też stanowisk z Polski. Na szczęście autor przesłał mi wcześniej dane faunistyczne z Polski, mogłem więc sprostować wiele błędnych zapisów, transliteracji i skorygować dane regionalne. Część błędów jednak pozostała.

Polskiego czytelnika zapewne zainteresuje fakt, że w pracy podany jest jeden gatunek nowy dla fauny Polski – *A. pisanum* BRISOUT, są też pierwsze pewne dane o występowaniu w Polsce *A. bescidicum* REITTER.

W sumie jest to poważne dzieło, niezbędne do dalszych studiów nad rodzajem, porządnie wykonane, ale wskazujące na wiele jeszcze braków w poznaniu tych bardzo interesujących chrząszczy.

LECH BOROWIEC, Wrocław

MATERIAŁY HISTORIOGRAFICZNE

Gustaw Adolf LOHSE
(1910–1994)

ANDRZEJ MAZUR

Katedra Entomologii Leśnej, Akademia Rolnicza, ul. Wojska Polskiego 71c, 60-625 Poznań

Po długiej chorobie zmarł 30 kwietnia 1994 roku w Hamburgu Gustaw Adolf LOHSE – Doktor honoris causa Uniwersytetu w Hamburgu, doktor nauk przyrodniczych i medycznych, wieloletni przewodniczący hamburskiego oddziału Niemieckiego Towarzystwa Entomologicznego, redaktor Entomologischer Blätter, uhonorowany Medalem Fabriciusa przez Deutsche Entomologische Gesellschaft, honorową odznaką Międzynarodowego Komitetu d/s Entomofaunistyki oraz nagrodą Ernsta-Jürgena okręgu Badenii-Württembergii.

Urodził się on 27 grudnia w hamburskiej dzielnicy Uhlenhorst jako syn Gustawa i Elfridy LOHSE. Po ukończeniu Gimnazjum Uhlenhorst i złożeniu matury studiuje stomatologię w Monachium i Hamburgu. Po obronie w 1933 roku pracy zatytułowanej „Zum heutigen Stand der Cariesforschung” otrzymuje tytuł doktora nauk medycznych i stomatologicznych.

Swoją praktykę stomatologiczną rozpoczyna dr LOHSE w 1933 roku w Hamburgu-Eppendorfie przy Lehweg 56. Po zakończeniu wojny ponawia swoją praktykę lekarską, oddając się również rodzinie i studiom entomologicznym. W 1974 roku dr LOHSE zapada na raka gruczołów limfatycznych. Udana chemioterapia przywraca mu zdrowie. Gnębiony chorobami poświęca jednak wszystkie swe siły na opracowanie największego dzieła 11-tomowej monografii środkowo-europejskich chrząszczy.

Doktor G. A. LOHSE był znawcą wielu grup systematycznych chrząszczy. Szczególnie zajmował się i był znawcą środkowoeuropejskich *Staphylinidae*, holarktycznych *Aleocharinae* i światowych gatunków z rodzaju *Lesteva*. Spod jego pióra w trakcie 56 lat badań faunistycznych wyszły 282 różnego rodzaju publikacje (LOHSE, ZERCHE, 1994; UHLIG, ZERCHE, 1994). Opisał on w swoich pracach 8 nowych podrodzajów i rodzajów oraz 143 nowe dla wiedzy gatunki chrząszczy. Na jego też cześć 17 nowo opisanym gatunkom nadano nazwy wywodzące się od jego nazwiska. Fundamentalnym jego dziełem jest współredakcja wraz z Karlem Wilhelmem HARDE i Heinzem FREUDE, liczącego wraz z suplementami 15 tomów, opracowania pt. „Die Käfer Mitteleuropas”. Gustaw Adolf LOHSE opracował w tym dziele, oprócz tomów poświęconych *Staphylinidae*, dwadzieścia innych rodzin m.in.: *Cryptophagidae*, *Cisidae*, *Anobiidae*, *Hydrophilidae*, *Lymexyloidae*, *Elateridae*, *Eucnemidae*, *Dermestidae* i część *Curculionidae*.

W ciągu wielu lat pracy powstał ogromny zbiór chrząszczy. W kolekcji doktora G. A. LOHSE, jak się szacuje, zdeponowanych jest ponad 95% gatunków chrząszczy występujących w Szlezwiku-Holsztynie, Dolnej Saksonii i w okolicach Hamburga.

Wielka życzliwość i dobroduszość oraz gotowość służenia radą gromadziła wokół osoby doktora G. A. LOHSE wielu entomologów i uczniów. Nowoczesne opracowanie systematyki *Staphylinidae*, a zwłaszcza *Aleocharinae* przyczyniło się do szerszego zainteresowania tą bardzo trudną grupą owadów. Koleopterologia niemiecka może mu więc zawdzięczać wykreowanie pokolenia następców kontynuujących dorobek w dziedzinie *Staphylinidae*.

Zgodnie z testamentem zmarłego kolekcja krajowych gatunków (41 gablot) przeznaczona jest do dalszych studiów i pozostaje w rękach rodziny w Hamburgu. Specjalistyczny zbiór *Staphylinidae* wraz z holotypami (40 gablot) został przekazany do Muzeum Historii Naturalnej w Genewie. Holotypy gatunków innych grup systematycznych chrząszczy znajdują się w posiadaniu Deutsche Entomologische Institut w Eberswalde. Część kolekcji dr LOHSE trafiła również w prywatne ręce: *Anobiidae* znajdują się w posiadaniu M. EIFLERA (Pinneberg), *Cryptophagidae* – W. ZIGLERA (Rondeshagen), *Cisidae* – H. REIBNITZA (Stuttgart), część *Curculionidae* – S. GÜRLICHA (Buchholz/Nordheide). Biblioteka została w całości przekazana hamburskiemu oddziałowi Niemieckiego Towarzystwa Entomologicznego.

PIŚMIENNICTWO

LOHSE U., ZERCHE L., 1994: Bibliographie Koleopterologischer Arbeiter von Gustav Adolf LOHSE. Entomol. Blätter, **90**: 142–152.

UHLIG M., ZERCHE L., 1994: Dr. med. dent. Dr. rer. nat. h. c. Gustav Adolf LOHSE (27. 12. 1910 – 30. 04. 1994) zum Gedenken. Entomol. Blätter, **90**: 129–141.

KRÓTKIE DONIESIENIA

148. Badania nad chrząszczami (*Coleoptera*) Puszczy Boreckiej. Część II. Omarlicowate (*Silphidae*)

Studies on the beetles (*Coleoptera*) of the Puszcza Borecka forest. Part II. Carrion beetles (*Silphidae*)

W trakcie badań inwentaryzacyjnych w Puszczy Boreckiej wykazano 11 gatunków omarlicowatych, co stanowi ponad 40% fauny Polski. Odłowy prowadzono w okresie od 1992 do 1995 roku przy zastosowaniu standardowych dla tej grupy chrząszczy metod pozyskiwania materiału, tj. wyszukiwania na padlinie, odłowu „na upatrzonego” oraz połowu na światło lampy rtęciowo-żarowej.

Silpha (Thanatophilus) rugosa L. – UTM-EF60, EF70, liczny.

Silpha (Thanatophilus) sinuata F. – EE79, EF60, EF70, wiele okazów zebrano w maju, na padlinie myszolowa, na łące.

Silpha (Oiceoptoma) thoracica L. – EE79, EF60, EF70, wiele okazów, od 30 IV do 17 VIII, liczny.

Silpha (Silpha) tristis ILL. – EF70, 4 exx., w maju i lipcu.

Silpha (Phosphagua) atrata L. – EF79, EF70, EF80, 9 IV do 1 XI, liczny.

Necrodes littoralis (L.) – EF70, od 4 V do 15 VIII, podczas nocnych połowów na światło lampy rtęciowo-żarowej.

Nicrophorus humator OL. – EF70, 1 ex., 1 V 1993, na padlinie myszolowa, na łące; 3 exx. na światło lampy rtęciowo-żarowej, 1 i 6 V 1993 oraz 3 VI 1994.

Nicrophorus investigator (ZETT.) – EF70, spotykany pojedynczo, w lipcu i w sierpniu przy padlinie.

Nicrophorus interruptus (STEPH.) – EF70, 1 ex., 5 V 1993.

Nicrophorus vespilloides HERBST – EE79, EF70, od 3 VI do 17 VIII, liczny.

Nicrophorus vespillo (L.) – EE79, EF70, 6 exx., 2 i 4 V 1993, 10 VII 1994 i 21 VII 1992.

KONRAD H. MACIEJEWSKI, Toruń

149. Nowe stanowiska niektórych gatunków chrząszczy z nadrodziny *Bostrichoidea* (Coleoptera)

New records of some beetle species from the superfamily *Bostrichoidea* (Coleoptera)

Pseudoptilinus fissicollis (REITT.) (Anobiidae)

Gatunek występujący w środkowej, południowej i wschodniej Europie oraz Azji Mniejszej. W całym zasięgu występowania bardzo rzadko odławiany.

- Maciejowiec (dawny powiat Lwówek Śląski), 1 ♂ wyhodowany przez Z. ŚLIWIŃSKIEGO z suchej gałęzi lipy *Tilia* sp. zebranej 14 V 1953.

Gibbium psylloides (CZENZP.) (Ptinidae)

Gatunek europejski z centrum rozszedlenia w południowej Europie. W Polsce znany z kilku miast, głównie w południowej części kraju.

- Pabianice, 19 III 1952, kilka martwych okazów „na oknie” w Muzeum Pabianickim, leg. Z. ŚLIWIŃSKI.

Sphaericus (*S.*) *gibboides* (BOIELD.) (Ptinidae)

Gatunek z centrum rozmieszczenia w południowo-zachodniej Europie, występujący również na Wyspach Kanaryjskich. Zawlekany do większych miast na całym świecie. Z Polski wykazany z Wrocławia.

- Łódź, 17 VI 1962, 1 ex. „w drogerii”, leg. Z. ŚLIWIŃSKI.

Tipnus unicolor (PILL. et MITTER.) (Ptinidae)

Gatunek europejski, zawlekany na różne kontynenty.

- Łódź, 11 X 1954, 2 ex. na poddaszu budynku przy ul. Rudzkiej 80, leg. Z. ŚLIWIŃSKI.

Ptinus (*G.*) *variegatus* ROSSI (Ptinidae)

Gatunek śródziemnomorski występujący od Wysp Kanaryjskich aż po Kaukaz. W Polsce jest wielką rzadkością, notowany dotąd tylko z Cieszyna i ogólnikowo ze Śląska. Po weryfikacji kolekcji LULLWITZA znajdującej się w zbiorach Instytutu Zoologii PAN w Łomnej pod Warszawą okazało się, że okazy z Koszalina, oznaczone jako *P. variegatus*, należą w rzeczywistości do pospolitego gatunku *P. (P.) fur* (L.)

- Jarosław (woj. przemyskie), 17 VI 1967, 1 ex. złapany na murze domu, leg. W. SOŁTYS.

Wymienione wyżej chrząszcze znajdują się w kolekcji Z. ŚLIWIŃSKIEGO

JERZY BOROWSKI, Warszawa
ZYGUNT ŚLIWIŃSKI, Łódź

150. *Omaloplia nigromarginata* (HERBST, 1785) (*Coleoptera*, *Melolonthidae*)
w Polsce

Omaloplia nigromarginata (HERBST, 1785) (*Coleoptera*, *Melolonthidae*) in Poland

Przeprowadzona przeze mnie rewizja krajowych przedstawicieli rodzaju *Omaloplia* (= *Homaloplia*) (1994: Wiad. entomol., 13: 153–156) wykazała, iż gatunkiem występującym na terenie Polski jest *Omaloplia alternata* (KÜST.).

ADAM (Folia ent. hung., 55: 23–36) rewidując okazy typowe *Omaloplia nigromarginata* (L.), doszedł do wniosku, iż jest to „dobry” gatunek. Stwierdził również, że budowa morfologiczna oraz struktura aparatów kopulacyjnych *O. alternata occidentalis* BAR. i *O. nigromarginata* (HERBST) są identyczne, a *O. alternata alternata* (KÜST.) w rozumieniu KÜSTERA i BARAUDA to dwa zupełnie różne gatunki. Powyższe rozważania prowadzą do ustalenia następującej synonimiki:

O. nigromarginata (HERBST, 1785)

= *O. alternata occidentalis* (BARAUD, 1965)

= *O. alternata alternata* (sensu BARAUD, 1965) (non KÜSTER, 1849).

Wobec powyższego gatunkiem występującym w Polsce jest *Omaloplia nigromarginata* (HERBST) i do tego taksonu odnoszą się podane przeze mnie wcześniej informacje. Listę stanowisk występowania tego gatunku w Polsce należy uzupełnić o kolejne:

- Wyżyna Lubelska: UTM – FB54 Tarnogóra ad Izbica (BK)
- Wyżyna Małopolska: DA69 Krzyżanowice, Skowronno; DB19, Przyglów ad Sulejów (MB)
- Bieszczady: FV98 Lesko (MB).

Oznaczenia kolekcji jak w rewizji krajowych gatunków *Omaloplia*

MAREK BUNALSKI, Poznań

151. Nowe stanowiska trzech gatunków miernikowców (*Lepidoptera, Geometridae*) w Polsce

New records of three species of *Geometridae* (*Lepidoptera*) in Poland

Scopula incanata (LINNAEUS, 1758)

– Pogórze Kaczawskie: UTM – WS75, Myślibórz, 2 VI 1995, 1 ex. w środowisku roślin zaroślowych.

Gatunek lokalny, znany z wielu stanowisk, głównie z południowej i południowo-wschodniej części kraju. Nowy dla Pogórza Kaczawskiego.

Anticlea derivata (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

– Pogórze Kaczawskie: WS75, Myślibórz, 31 V 1995, 1 ex. w środowisku roślin leśno-zaroślowych.

Gatunek lokalny i rzadki, wykazany z nielicznych rozproszonych stanowisk, głównie z południowej części kraju. Nowy dla Pogórza Kaczawskiego.

Chariaspilates formosaria (EVERSMANN, 1837)

– Kotlina Sandomierska: EB62, Antoniów, 28 VI 1994, 1 ex. w środowisku torfowiska niskiego.

Gatunek był notowany w pierwszej połowie naszego stulecia z Pomorza Zachodniego. W ostatnich latach wykazany z rezerwatu „Bagno Bubnów” i miejscowości Macoszyn na Polesiu Lubelskim.

ANDRZEJ DEDYŃSKI, Wrocław

152. Nowe stanowiska *Dyscia fagaria* (THUNBERG, 1784) (*Lepidoptera, Geometridae*) w Polsce

New records of *Dyscia fagaria* (THUNBERG, 1784) (*Lepidoptera, Geometridae*) in Poland

Dyscia fagaria (THUNBERG) ma dwa obszary występowania. Pierwszym z nich jest rejon Środkowej Azji, Azji Mniejszej oraz południowo-wschodniej Europy, a drugi to północno-zachodnia Europa. Roślinami pokarmowymi gąsienic są *Calluna* SALISB. i *Erica* L.

W Polsce omawiany gatunek wykazany został dotychczas z okolic Zawiercia, gdzie był odłowiony przez MASŁOWSKICH na wrzosowiskach w Lasach Rokickich oraz z Pomorza Zachodniego, na czterech stanowiskach od Szczecina do Rowów. Występowanie *D. fagaria* na wspomnianych stanowiskach w ostatnim pięćdziesięcioleciu nie zostało potwierdzone.

Ostatnio stwierdzono występowanie tego motyla na dwóch stanowiskach:

– Żagań, UTM-WT21, 26 V 1995, 1 ♂ odłowiony do światła w borze świeżym z dużym udziałem *Calluna vulgaris* L.

– Leszno Górne (okolice), WT40, 5 VI 1995, 1 ♀ odłowiona w locie o zmierzchu na wrzosowisku.

Odłowione okazy należą do rasy *fleischmanni* (RBL.), charakteryzującej się ciemnobrązowym ubarwieniem.

JANUSZ SOSIŃSKI, Poznań

153. Nowe stanowiska interesujących gatunków motyli dziennych (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*)

New records of the interesting species of butterflies (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*)

Podczas prowadzenia badań w ramach działalności Sekcji Entomologicznej Koła Naukowego Przyrodników UAM stwierdzono występowanie interesujących gatunków motyli dziennych:

Cupido argiades (PALL., 1771) (*Lycaenidae*)

- UTM-EV67 Moszczaniec, 25 VIII 1994 – łąka na skraju lasu;
- FA88 Machnów, 7 VIII 1995 – zbiorowisko roślinności kserotermicznej.
Znany z niewielu stanowisk w południowej i wschodniej części kraju.

Maculinea alcon (DEN. et SCHIFF., 1775) (*Lycaenidae*)

- FB87 Brzeźno, 10 VIII 1995 – torfowisko węglanowe.
Znany dotychczas z nielicznych stanowisk głównie w południowej Polsce.

Maculinea teleius (BGSTR., 1779) (*Lycaenidae*)

- FA88 Dyniska, 5 VIII 1995 – zdegradowane torfowisko niskie;
- FB87 Brzeźno, 10 VIII 1995 – torfowisko węglanowe.
Gatunek spotykany niezbyt często w środkowej i południowej części kraju.

Maculinea nausithous (BGSTR., 1779), (*Lycaenidae*)

- FA88 Dyniska, 5 VIII 1995 – zdegradowane torfowisko niskie;
- FB87 Brzeźno, 10 VIII 1995 – torfowisko węglanowe;
- GB03 Gródek k. Hrubieszowa, 4 VIII 1995 – podmokłe łąki przylegające do lessowego zbocza.
Spotykany lokalnie w środkowej i południowej części kraju.

Pyrgus armoricanus (OBERTH., 1910) (*Hesperiidae*)

- GB03 Gródek k. Hrubieszowa – pastwisko położone między Huczwą a Bugiem. W okresie 6–12 VIII 1995 złowiono 3 ♂
Gatunek spotykany na rozproszonych stanowiskach w południowej i środkowej części kraju. Jest to pierwsze stwierdzenie w ciągu ostatniego dziesięciolecia.

WOJCIECH KUBASIK, Poznań
ELIZA RYBSKA, Gorzów Wielkopolski
URSZULA WALCZAK, Ostrów Wielkopolski

154. Interesujące gatunki motyli dziennych (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) z Wielkopolski

Interesting species of the butterflies (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) from the Great Poland region

Podczas prowadzenia badań nad motylami dziennymi południowej Wielkopolski stwierdzono występowanie interesujących, rzadko spotykanych w tej części kraju gatunków.

Cupido argiades (PALL., 1771)

– Przygodzice, UTM-XT91, 21 VII 1995, ♂ złowiono na łące przy skraju lasu.

Jest to gatunek notowany na licznych stanowiskach we wschodniej i południowej części kraju. Odłowienie go w Przygodzicach potwierdza dane historyczne o występowaniu tego gatunku w Wielkopolsce.

Thymelicus acteon (ROTT., 1775)

– Antonin, XT91, 24 VII 1995, 1 ♀ odłowiono na grobli stawów rybnych.

W Polsce gatunek ten znany jest z niewielu rozproszonych stanowisk.

Okazy dowodowe znajdują się w kolekcji autorki.

URSZULA WALCZAK, Ostrów Wlkp.

155. Nowe stanowisko *Euxoa vitta* (ESP.) (*Lepidoptera*, *Noctuidae*) w Polsce

New record of *Euxoa vitta* (Esp.) (*Lepidoptera*, *Noctuidae*) in Poland

Euxoa vitta (ESP.) jest gatunkiem o zasięgu azjatycko-śroziemnomorskim, występującym w zwartym zasięgu w południowej Europie. Natomiast w środkowej Europie występuje już tylko na izolowanych stanowiskach mających charakter otwartych, kserotermicznych muraw. W Polsce gatunek ten zarejestrowany dotychczas został jedynie na Poniidziu i wcześniej w Wielkopolsce.

W trakcie badań nad motylami Puszczy Zielonki koło Poznania stwierdzono występowanie tego motyla na kolejnym stanowisku.

– Bolechowo koło Murowanej Gośliny, UTM-XU32, 22 IX 1976, 1 ex., W. ŚLIWA leg.

JANUSZ NOWACKI, Poznań
WOJCIECH ŚLIWA, Rakownia

156. Nowe stanowiska interesujących gatunków muchówek (*Diptera*) w PolsceNew localities of interesting species of flies (*Diptera*) in Poland

Przedstawiona niżej lista muchówek należących do rodzin: *Stratiomyidae*, *Tabanidae*, *Scenopinidae*, *Bombyliidae*, *Conopidae* i *Tachinidae* zawiera zdaniem autora interesujące gatunki z uwagi na rzadkość występowania w naszym kraju, charakter zasięgu lub fakt, że są nowe dla danej krainy. Autor serdecznie dziękuje Paniom prof. dr hab. Agnieszce DRABER-MOŃKO i dr Zdzisławie MYŚLICKIEJ oraz Panom dr Andrzejowi PALACZYKOWI i dr Bogusławowi SOSZYŃSKIEMU za sprawdzenie poprawności oznaczeń wybranych gatunków.

*STRATIOMYIDAE**Stratiomys potamida* MEIG.

- Pobrzeże Bałtyku: Rez. Kępa Redłowska (UTM-CF44), 28 VII 1994, 1 ex.
  - Wyżyna Małopolska: Rez. Dobieszków (DC04), 7 VII 1987, 2 exx.
- Gatunek znany w kraju z kilku rozproszonych stanowisk.

Clitellaria ephippium (FABR.)

- Pobrzeże Bałtyku: Rez. Kępa Redłowska (CF44), 17 VI 1992, 1 ex.
- Wyżyna Małopolska: Modlica (CC92), 13 VI 1944, 1 ex., leg. F. PARRÉ

*TABANIDAE**Silvius vituli* (FABR.)

- Góry Świętokrzyskie: Św. Krzyż (EB03), 16 VII 1987, 1 ex.
- Gatunek osiąga w Górach Świętokrzyskich północno-zachodnią granicę zasięgu.

Hybomitra micans (MEIG.)

- Góry Świętokrzyskie: Św. Krzyż (EB03), 13 VI 1984, 1 ex.
  - Wyżyna Małopolska: Łódź - Las Łagiewnicki (CC94), 28 V 1989, 1 ex.
- Gatunek górski, na niżu na wyspowych stanowiskach.

Heptatoma pellucens (FABR.)

- Pojezierze Mazurskie: Rubcowo (FE66), 8 VIII 1977, 1 ex.
  - Wyżyna Małopolska: Łódź - Las Łagiewnicki (CC94), 16 VII 1986, 1 ex., 16 V 1988, 1 ex.; Łódź-Arturówek (CC94), 26 VII 1989, 1 ex.; Łódź-Ogród Botaniczny (CC83), 13 VII 1995, 1 ex.; Tuszyn - Poddębina (CC92), 27 VII 1980, 1 ex.
- Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

*SCENOPINIDAE**Scenopinus glabrifrons* MEIG.

- Wyżyna Małopolska: Łódź - Park Sienkiewicza (CC93), 16 VII 1984, 1 ex., 4 V 1988, 1 ex.
- Gatunek znany w kraju z Dolnego Śląska.

BOMBYLIIDAE

Anthrax anthrax (SCHR.)

- Wyżyna Małopolska: Chęciny (DB63), 14 VII 1980, 1 ex.

Anthrax varia FABR.

- Nizina Mazowiecka: Uniejewo (CD93), 5 VI 1988, 2 exx.; Kampinoski Park Narodowy – Bromierzyk (DC59), 8 VI 1992, 1 ex.; Bolimowski Park Krajobrazowy – Rawka (DC46), 18 V 1993, 2 exx., Budy Grabskie (DC46), 18 V 1993, 4 exx., Grabie (DC46), 6 VI 1995, 1 ex., 23 VI 1994, 3 exx.
  - Wyżyna Małopolska: Łódź – Stoki (DC03), 2 VI 1982, 1 ex.; Łódź – Park 3-Maja (CC93), 26 V 1986, 1 ex.; Łódź – Las Łagiewnicki (CC94), 16 VI 1988, 1 ex.; Szykielów (CB49), 2 VI 1992, 1 ex.
- Gatunek nowy dla Niziny Mazowieckiej.

Exoprosopa capucina (FABR.)

- Nizina Mazowiecka: Bolimowski P.K. – Grabie (DC46), 22 VI 1993, 3 exx., 23 VI 1994, 3 exx., 6 VI 1995, 1 ex.
- Gatunek nowy dla Niziny Mazowieckiej.

Thyridanthrax afer (FABR.)

- Wyżyna Małopolska: Łódź – Stoki (DC03), 22 VI 1985, 2 exx., 12 VII 1987, 1 ex., 18 VI 1988, 1 ex., 19 VIII 1988, 2 ex.; Łódź-Widzew (CC93), 29 VII 1995, 1 ex.
- Gatunek nowy dla Wyżyny Małopolskiej.

Bombylius canescens MIK.

- Góry Świętokrzyskie: Grzegorzowice – Skały (EB14), 2 VI 1993, 5 exx.
- Gatunek nowy dla Gór Świętokrzyskich.

Bombylius vulpinus MEIG.

- Góry Świętokrzyskie: Grzegorzowice – Skały (EC14), 2 VI 1993, 2 exx.;
  - Nizina Mazowiecka: Budy Grabskie (DC46), 18 V 1993, 1 ex.; Rawka (DC46), 25 V 1993, 2 exx., Rez. Kopanicha (DC46), 6 VI 1995, 1 ex.; Płyćwia (DC35), 8 VI 1993, 1 ex.
- Gatunek nowy dla Gór Świętokrzyskich.

Bombylius undatus MIK.

- Wyżyna Małopolska: Łódź-Widzew (CC93), 9 V 1993., 3 exx., 10 V 1994, 1 ex.
- Gatunek znany z południowej części kraju.

Villa occulta (MEIG.)

- Wyżyna Małopolska: Szałas (OB75), 10 VII 1981, 2 exx.
- Gatunek nowy dla Wyżyny Małopolskiej.

CONOPIDAE

Myopa fasciata MEIG.

- Pojezierze Mazurskie: Rubcowo (FE66), 8 VIII 1977, 1 ex.
Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

Myopa polystigma ROND.

- Wyżyna Małopolska: Łódź - Ogród Botaniczny (CC83), 20 V 1987, 1 ex.

Leopoldius signatus (WIED.)

- Wyżyna Małopolska: Łódź - Las Łagiewnicki (CC94), 12 IX 1989, 1 ex.
Gatunek znany z Dolnego Śląska.

Leopoldius brevisrostris (GERM.)

- Pobrzeże Bałtyku: Rez. Zajęcze Wzgórze (CF43), 24 VIII 1995, 1 ex.
- Wyżyna Małopolska: Rogów - Arboretum (DC24), 14-29 VIII 1989, 1 ex., leg. J. SAWONIEWICZ.
Gatunek znany z 3 stanowisk w południowej i środkowej części kraju.

Physocephala chrysorrhoea (MEIG.)

- Wyżyna Małopolska: Barycz (CC71), 8-30 VII 1943, 7 exx., leg. E. KOEPPEN.
Gatunek nowy dla Wyżyny Małopolskiej.

Conops vesicularis L.

- Nizina Mazowiecka: Łomna (DD80), 20 V 1987, 1 ex., leg. J. SAWONIEWICZ; Bolimowski P. K.
- Budy Grabskie (DC46), 17 V 1995, 1 ex.
- Wyżyna Małopolska: Łódź - Stoki (DC03), 4 V 1986, 2 exx.; Rez. Gałków (DC13), 15 V 1988,
1 ex.; Rogów (DC24), 29 IV 1993, 1 ex.
Gatunek nowy dla Niziny Mazowieckiej.

Conops flavipes var. *melanocephala* MEIG.

- Wyżyna Małopolska: Modlica (CC92), 8 VIII 1944, 1 ex., leg. F. PARRÉ.
Forma znana w kraju z Puszczy Białowieskiej.

TACHINIDAE

Phasia hemiptera (FABR.)

- Wyżyna Małopolska: Łódź - Arturówek (CC94), 9 VIII 1993, 1 ex.
Gatunek nowy dla Wyżyny Małopolskiej.

Tachina grossa (L.)

- Pojezierze Mazurskie: Rubcowo (FE66), 7 VIII 1977, 1 ex.
- Wyżyna Małopolska: Tuszyn - Poddębina (CC91), 8 VII 1947, 1 ex., leg. Z. ŚLIWIŃSKI.
Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

JAN K. KOWALCZYK, Łódź

Z głębokim żalem zawiadamiamy, że w dniu 16 września 1996 roku
zmarł nagle w wieku 58 lat

dr ANDRZEJ W. SKALSKI

długoletni członek Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, w ramach którego przez wiele lat sprawował funkcję Przewodniczącego Oddziału w Częstochowie, Przewodniczącego Sekcji Lepidopterologicznej oraz członka Zarządu Głównego. Za działalność tą uhonorowany złotą odznaką PTE. Był także członkiem Śląskiego Towarzystwa Entomologicznego, Europejskiego Stowarzyszenia Lepidopterologicznego – SEL oraz kilku rad redakcyjnych czasopism krajowych i zagranicznych. Wieloletni dyrektor Muzeum Okręgowego w Częstochowie.

Odszedł od nas zasłużony propagator nauki, nauczyciel akademicki, twórca kilkunastu wystaw muzealnych o tematyce entomologicznej, autor wielu prac naukowych, wybitny specjalista w zakresie paleoentomologii oraz owadów jaskiniowych, nasz Kolega, prawy i szlachetny człowiek.

Pochowany został 19 września w Krakowie na Cmentarzu Rakowieckim.

Cześć Jego Pamięci

Zarząd Główny PTEnt.

Sekcja Lepidopterologiczna PTEnt.

Zarząd Śląskiego Towarzystwa Entomologicznego

tytułu wydawnictwa, miejsca wydania, (w przypadku wydawnictw ciągłych nie będących czasopismami), tomu (ewentualnie także zeszytu) i liczby pierwszej i ostatniej strony. Np.

MARCINKOWSKI H., 1984: Rzadkie gatunki motyli większych (*Macrolepidoptera*) z Gór Sowich. Pol. Pismo ent., **54**: 229-230.

BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1985: Chrząszcze *Coleoptera* – *Buprestoidea*, *Elateroidea* i *Cantharoidea*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **10**: 1-401.

Przy wydawnictwach zwartych należy podać ponadto nazwę instytucji wydawniczej z jej siedzibą. Np. JURA C. (red.), 1988: *Biologia rozwoju owadów*. PWN, Warszawa. 250 ss.

W krótkich doniesieniach dopuszcza się jedynie niezbędne cytowania, zamieszczone w tekście wg skróconego wzoru:

MARCINKOWSKI H., 1984: Pol. Pismo ent., **54**: 229-230.

- Transliterację z alfabetów nielacińskich należy przeprowadzać według Polskiej Normy.

- Do prac historiograficznych, przedstawiających sylwetki entomologów, należy dołączyć możliwie pełny wykaz ich publikacji z zakresu entomologii, a w treści tychże prac zaprezentować pozostałą, entomologiczną spuściznę materialną danego entomologa (zbiory, księgozbiór itp.) z podaniem jej aktualnych losów.

- W artykułach i doniesieniach (za wyjątkiem recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich) należy przy nazwach systematycznych rodzajów i gatunków cytowanych po raz pierwszy w pracy, umieszczać nazwiska (lub ich skróty) odpowiednich autorów (według zasad przyjętych w „Międzynarodowym Kodeksie Nomenklatury Zoologicznej”).

- Zaleca się:

- podawanie elementów daty w kolejności – dzień, miesiąc, rok, przy czym miesiące należy oznaczać liczbami rzymskimi;
- podawanie przy nazwach stanowisk, oznaczeń według siatki UTM;
- nie stosowanie w maszynopisach ukośnej kreski w zamian za nawias okrągły.

- W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu merytorycznego, artykuły przed przyjęciem do druku będą przedstawiane do zaopiniowania specjalistom z odpowiedniej dziedziny. Nadsyłanie do „Wiadomości Entomologicznych” artykułów o identycznej treści jak wysyłane do publikacji w innych czasopismach jest – rzecz jasna – niedopuszczalne.

- Materiały do druku prosimy przesyłać na adres Redakcji. Do przesłanych materiałów należy dołączyć: adres korespondencyjny z telefonem oraz kserokopię dowodu uiszczenia opłat statutowych PTE za rok bieżący (lub inny dokument potwierdzający ich uiszczenie). Pierwszeństwo druku, przy dużej ilości nadsyłanych prac, mają prenumeratorzy „Wiadomości Entomologicznych”.

- Autorzy artykułów otrzymują bezpłatnie 50 nadbitek. Autorzy doniesień naukowych, komunikatów, sprawozdań i materiałów kronikarskich otrzymują nadbitki według każdorazowo ustalonego podziału, natomiast autorzy recenzji, polemik, sprostowań itp. nadbitek nie otrzymują.

„Wiadomości Entomologiczne” drukują odpłatnie ogłoszenia drobne i reklamy popularyzujące wyroby i usługi mające zastosowanie w szeroko pojętej działalności entomologicznej. Za treść ogłoszeń i reklam Redakcja nie odpowiada. W ogłoszeniach drobnych opłata wynosi 1.000,- zł od znaku, natomiast opłata za reklamy ustalana jest każdorazowo na drodze umowy między reklamującym a Redakcją. Członkom rzeczywistym i wspierającym Polskiego Towarzystwa Entomologicznego przysługuje 20% zniżka.

WARUNKI PRENUMERATY – SUBSCRIPTION ORDERS

PRENUMERATA KRAJOWA

- Prenumeratę krajową dla osób fizycznych nie będących członkami PTEnt. oraz osób prawnych prowadzi Biblioteka Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław. Wpłaty na rok 1997, w wysokości 15 zł., przyjmowane są na konto:

B.P.H. SA II o/Wrocław
nr 10601682-001179-27000-520101

- Zamówienia hurtowe prosimy kierować na adres Redakcji. Przy zakupie powyżej 30 egzemplarzy udzielamy 20% rabatu.
- Prenumeratę dla członków PTEnt., z 20% zniżką, przyjmuje Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego (ZG PTEnt., ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław, B.P.H. SA II o/Wrocław nr 10601682-001179-27000-520101)
- Sprzedaż pojedynczych numerów oraz subskrypcję na stałą dostawę prowadzą Oddziały ORPAN na terenie całego kraju.